

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

LAPSET & INTERNET: OPAS VANHEMMILLE

Johanna Palolampi

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma
Toukokuu 2007
Työn ohjaaja: Paula Hietala

TAMPERE 2007

Tekijä(t)	Johanna Palolampi	
Koulutusohjelma(t)	Tietojenkäsittely	
Opinnäytetyön nimi	Lapset & Internet: Opas vanhemmille	
Työn valmistumis- kuukausi ja -vuosi	Toukokuu 2007	
Työn ohjaaja	Paula Hietala	Sivumäärä: 46

TIIVISTELMÄ

Internet on tuonut lapsille uusia mahdollisuuksia, joita ei ollut lasten vanhempien nuoruudessa. Tämän vuoksi vanhemmat eivät välttämättä osaa opastaa lapsilleen turvallista internetin käyttöä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille internetin maailmasta keskeisimpiä seikkoja, joihin vanhempien tulee tutustua, jotta he voivat opastaa lapsiaan turvalliseen internetin käyttöön.

Opinnäytetyössä on sovellettu jo saatavilla olevaa tietoa internetin käytöstä, lainopillisista asioista, internetin mahdollisuuksista ja sen mahdollisista uhista. Opinnäytetyössä perehdytään yhteydenpitovälineisiin, virtuaalimaailmoihin, nettiriippuvuuteen ja sen hoitoon, sekä erilaisiin internet peleihin.

Taustamateriaalina on käytetty ensisijaisesti Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Pelastakaa Lapset Ry:n jo kehittämiä aineistoja. Lisäksi olen hyödyntänyt omaa tietämystäni aiheesta.

Internet on hyvin laaja, joten tässä opinnäytetyössä keskitytään suosituimpiin ja tunnetuimpiin internetin osiin. Opinnäytetyön lukemalla vanhemmat saavat lisää tietoa internetistä ja paikoista, joissa lapset viettävät aikaansa.

Opinnäytetyö on myös internetissä. Opas löytyy osoitteesta www.lapsetjainternet.net. Sivustolla on myös flash-peli, jolla voidaan testata opittua tietoa.

Author(s)	Johanna Palolampi	
Degree Programme(s)	Business Information Systems	
Title	Children & Internet: A Guide for Parents	
Month and year	May 2007	
Supervisor	Paula Hietala	Pages: 46

ABSTRACT

Internet has given new possibilities for children, which were not available in childhood of children's parents. Because of that, parents are not necessarily able to guide their children how to use Internet safely.

The idea of this thesis is to bring out the most focal matters in the world of Internet, which would be good for parents to get to know. Thereby, they will be able to guide their children to use Internet safely.

In this thesis have been applied the information that have been already available about the use of Internet, law matters, possibilities of Internet and the possible threats of Internet. In this thesis have been discussed also about communication methods, virtual worlds, Internet addiction as well as its treatment and different kind of Internet games.

Two most important source of information were Mannerheimin Lastensuojeluliitto and Pelastakaa Lapset Ry. In addition, I have also utilized my own knowledge about the subject.

Internet is very wide therefore the focus in this thesis was on the most popular and well-known parts of Internet. Looking through this thesis parents will get more information about Internet and places there, where children spend their time.

Thesis can be found also in Internet. The address of the guide in Internet is www.lapsetjainetnet.net. There is also a flash game on web pages, which can be used to test the information learned.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	5
1.1	TAUSTA	5
1.2	TARKOITUS.....	5
2	LAPSET INTERNETIN KÄYTTÄJINÄ.....	6
3	LAINSÄÄDÄNTÖ JA TEKIJÄNOIKEUDET	10
4	INTERNETIN MAHDOLLISUUDET	12
4.1	WWW-CHAT	12
4.2	IRC	13
4.3	KESKUSTELURYHMÄT JA KESKUSTELUFOORUMIT	13
4.3.1	Keskusteluryhmät (News ”nyyssit”)	13
4.3.2	Keskustelufoorumit	14
4.4	KÄYTTÄYTYMINEN CHATISSA, IRC:SSA JA KESKUSTELUFOORUMEISSA	14
4.5	UHAT CHATISSA, IRC:SSA JA KESKUSTELUFOORUMEISSA	17
4.6	KUVA-GALLERIAMAT	18
4.6.1	IRC-Galleria	18
4.6.2	Kuvaboksi	19
4.6.3	ii2.org.....	19
4.7	MSN MESSENGER	20
4.8	INTERNETISSÄ PELATTAVAT PELIT.....	21
4.8.1	Netti-pelit.....	21
4.8.2	Uhkapelit	21
4.8.3	Roolipelit	22
4.8.3.1	RuneScape	23
4.8.3.2	World of Warcraft (WoW)	23
4.9	INTERNET JA KOULUESITELMÄT.....	24
4.10	NETTIKIUSAAMINEN	24
5	NETTIRIIPPUVUUS JA NETTIRIIPPUVUUDEN HOITO.....	27
6	INTERNETIN KÄYTÖN RAJOITTAMINEN	31
6.1	VALVONTA	31
6.2	ESTO-OHJELMAT.....	34
6.3	NÄKEMYKSIÄ VALVONNAN JA ESTO-OHJELMIEN KÄYTÖSTÄ	35
7	YHTEENVETO	36
	LÄHTEET	38
	LIITTEET.....	42
	LIITE 1: FLASH-PELIN RAKENNE.....	42
	LIITE 2: INTERNET SIVUSTON RAKENNE.....	44
	LIITE 3: SUOSITELTAVIA INTERNET SIVUSTOJA	46

1 Johdanto

1.1 Tausta

Miettiessäni opinnäytetyöni aihetta muistin erään televisio-ohjelman, jossa käsiteltiin lasten ja nuorten internetin käyttöä. Ohjelmassa käsiteltiin tarkemmin IRC-Gallerian käyttöä. Ohjelmasta selvisi, etteivät lasten vanhemmat olleet tietoisia siitä, mitä lapset voivat internetissä tehdä. Myös vaikutteet, joita internetistä saa, olivat vanhemmille outoja. Tästä syntyikin ajatus tehdä opas ala- ja yläasteikäisten lasten vanhemmille internetin käytöstä ja sen vaaroista.

Nykytekniikan aikana lapset aloittavat tietokoneen käytön yhä nuorempina. Internetin tuomat mahdollisuudet lisäävät lasten ja nuorten kommunikointia internetin välityksellä. On olemassa erilaisia chat-huoneita, keskustelufoorumeita, kuva-gallerioita, internet-pelejä ja muita ympäristöjä, joissa lapset voivat kuluttaa aikaansa. Siitä ei ole haittaa, mutta seuraukset voivat olla vakavia, jos lapset antavat itsestään henkilökohtaisia tietoja. Näistä asioista vanhempien olisi hyvä tietää, jotta he voivat neuvoa lapsiaan oikeasta netiketistä. (Netiketti = internetin epävirallinen käyttäytymissääntö. Web facta, WSOY n.d.)

1.2 Tarkoitus

Työn tarkoituksena on tehdä vanhemmille internetistä löytyvä opas. Oppaassa kerrotaan, miten lasten internetin käyttöön tulisi suhtautua ja se sisältää myös tietoa erilaisista yleisimmistä foorumeista. Sivustolta löytyy myös flash-peli, jolla voidaan testata opittua tietoa. Pelin rakenne kuvataan liitteessä 1. Opas löytyy internetistä osoitteesta: www.lapsetjainternet.net.

Tarkoituksena ei tietenkään ole mustamaalata näitä erilaisia sivustoja, joilla lapset viettävät aikaansa. Nämä eivät ole oikein käytettyinä haitallisia. Oppaan tarkoituksena on myös ennaltaehkäistä lasten internet-riippuvuutta. Jos lapset viettävät internetissä vain rajoitetun ajan päivässä, eivät he luultavasti vanhempanakaan kuluta kohtuuttomasti aikaa internetissä.

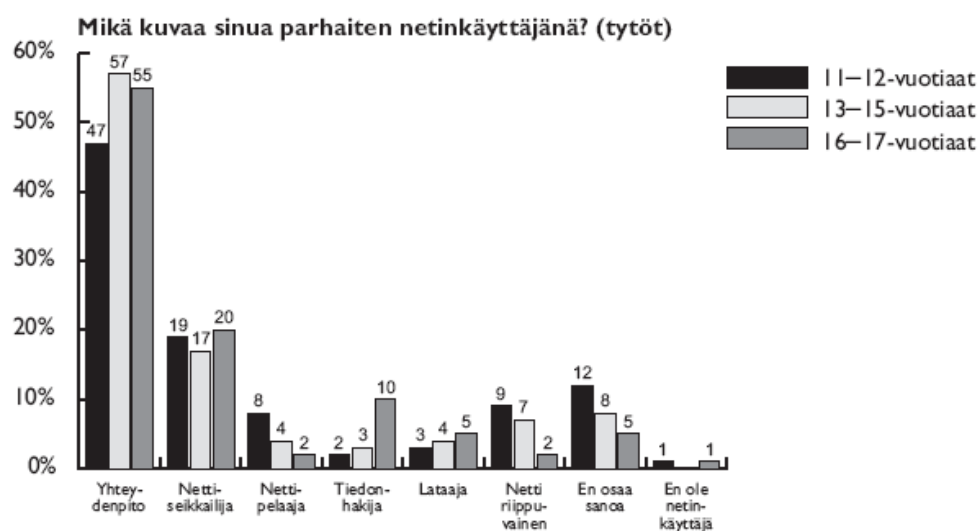
2 Lapset internetin käyttäjinä

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on toteuttanut kyselyn vanhemmille joulukuussa 2006 vanhempien nettitietoisuudesta. Tutkimuksesta ilmenee, että vanhemmat ovat vasta nyt ymmärtämässä kasvatukselliset seikat liittyen lasten netin käyttöön. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007a.)

Internetin käytössä saattaa olla huolta herättäviä piirteitä. Vanhemmat, jotka eivät itse tunne internetiä kovinkaan hyvin, ovat huolestuneita internetin vaikutuksista lapsiinsa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton kyselyn perusteella vanhemmat ovat, eniten huolestuneita ei toivotuista kontakteista, sopimattomasta aineistosta ja henkilökohtaisten tietojen julkaisusta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007a.) Tämä onkin hyvin ymmärrettävä huoli.

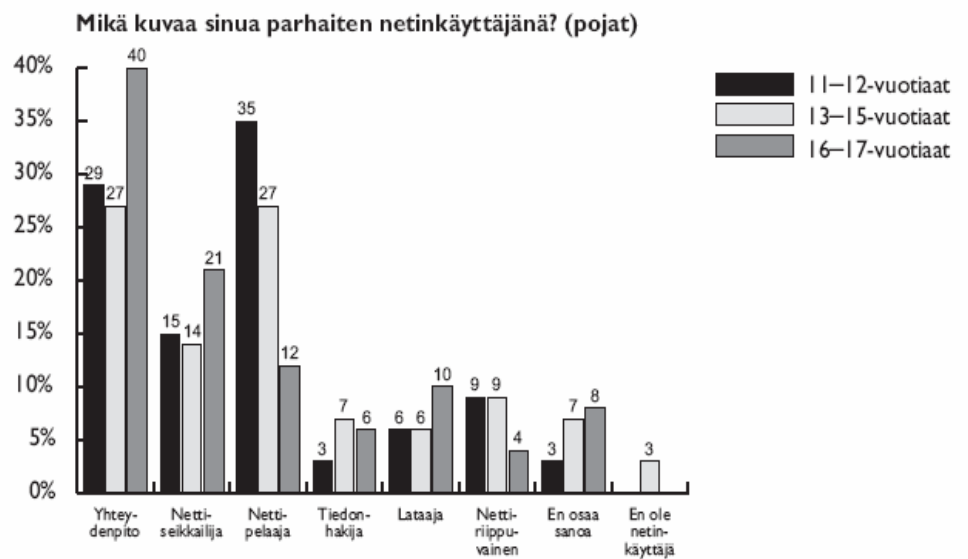
Pelastakaa lapset Ry:n teettämän Lapsen ääni 2006 – Netti liittää lapset toisiinsa -tutkimuksen mukaan 11–17 vuotiaat lapset viettävät aikaa internetissä keskimäärin 5 - 10 tuntia viikossa. (Pelastakaa Lapset Ry, 2006a.)

Tyttöjen ja poikien netinkäyttö ei poikkea toisistaan erityisesti. Kuvassa 1 on esitetty tyttöjen internetin käyttö ja kuvassa 2 poikien internetin käyttö. Kuvista ilmenee, että internetiä käytetään kaikissa ikäryhmissä eniten yhteydenpitoon tyttöjen osalta ja poikien osalta yhteydenpidon lisäksi myös pelaamiseen.

Kuva 5. Tyttöjen netinkäytön tavat eri ikäryhmissä.

Kuva 1. Tyttöjen internetin käyttö (Pelastakaa Lapset Ry, 2006b).

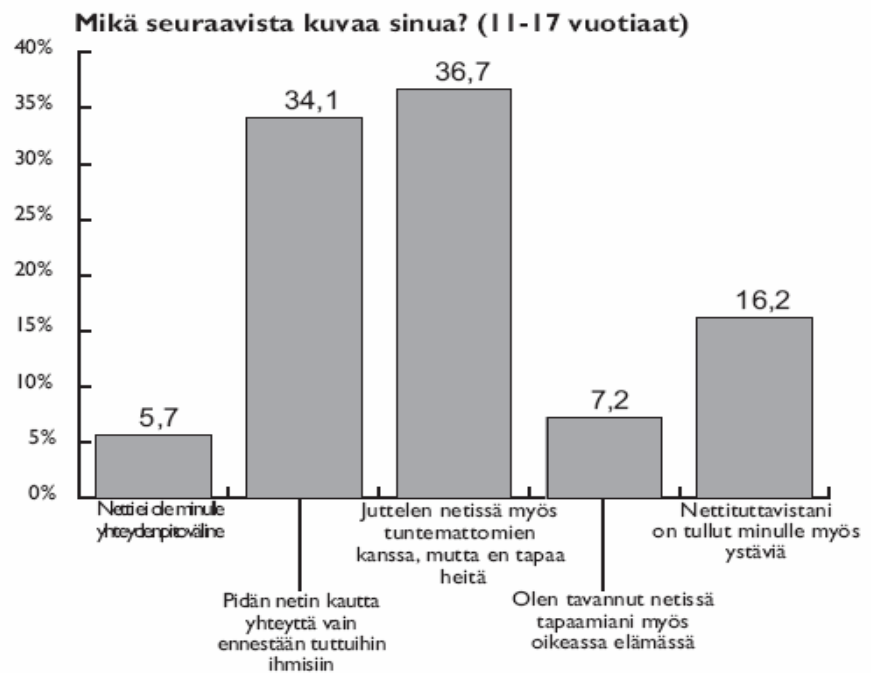

Kuva 6. Poikien netinkäytön tavat eri ikäryhmissä.

Kuva 2. Poikien internetinkäyttö (Pelastakaa Lapset Ry, 2006b.)

Sulake Corporation, joka on Habbo Hotelin kehittäjä, teetti kyselyn Habbo Hotelin käyttäjien keskuudessa lokakuussa 2006. Tulosten mukaan 89 % vastaajista pitää internetiä eniten käyttämään median, kun taas internetin suosituimmat käyttötavat olivat pikaviestit ja sähköposti. Vastaajina oli n. 42 000 nuorta 22 eri maasta. Vastaajien keski-ikä oli 15 vuotta. (Sulake Corporation, 2006.)

Kuvasta 3 ilmenee lasten mielipiteet yhteydenpitoon. On hyvä huomata, että vaikka suurin osa vastaajista pitää yhteyttä myös tuntemattomien ihmisten kanssa, lähtevät he silti harvemmin nettituttavuuksia tapaamaan. Osalle nettituttavuuksista on tullut myös ystäviä.

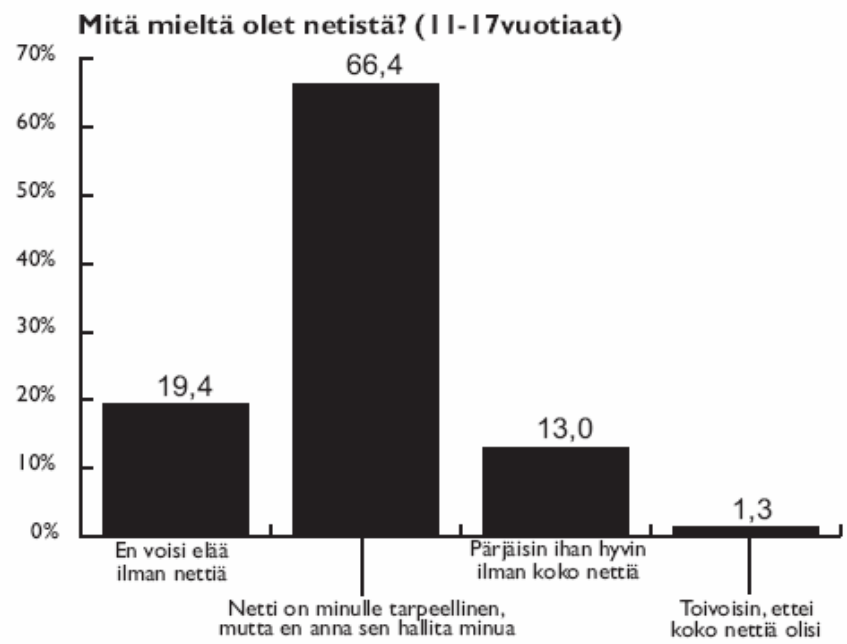

Kuva 3. Lasten netinkäyttötavat (Pelastakaa Lapset Ry, 2006b).

Tutkimusten perusteella voisi sanoa, että lapset käyttävät internetiä paljon. Näin ollen vanhempien tulisikin kiinnittää enemmän huomiota lastensa internetin käyttöön ja opastaa sen oikeassa käytössä.

Vanhemmat ovatkin keskustelleet lastensa kanssa internetistä ja sen käytöstä. Pelastakaa lapset Ry:n teettämän Lapsen ääni 2006 – Netti liittyy lapset toisiinsa -tutkimuksen mukaan lähes puolet (49 %) vastanneista vanhemmista on joskus tai usein keskustellut lastensa kanssa internetin käytöstä.

Lapset eivät myöskään pidä internetiä mitenkään erikoisena, vaan pitävät sitä luontevana osana elämäänsä. Lapsen ääni 2006 – tutkimuksen mukaan kuvassa 4 on esitetty 11–17 vuotiaiden mielipiteitä. Suurin osa pitää internetiä tarpeellisena, mutta eivät kuitenkaan anna sen hallita omaa elämäänsä. Vain pieni osa vastanneista ei haluaisi koko internetiä olevankaan.

Kuva 4. Lasten mielipiteet internetistä. (Pelastakaa Lapset Ry, 2006b).

3 Lainsäädäntö ja tekijänoikeudet

Internetissä toimivat samat lait kuin oikeassa elämässäkin. Se mikä, on laitonta internetin ulkopuolella, on laitonta myös internetissä. (Laki koskee... n.d.)

Säännökset, jotka voivat tulla kyseeseen internetissä ovat: viestintäsalaisuus, henkilötietojen suoja, kunnianloukkaus ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, rasismi, sukupuolisiveellisen aineiston levittäminen ja hallussapito, tekijänoikeus ja tavaramerkit, häirintä verkossa, hakkerointi, virusten ja muiden haittaohjelmien kirjoitus ja levitys ja sähköpostimainonta. (Netiketti – netin ... n.d.)

Viestintäsalaisuuden piiriin kuuluvat tavallisen postin lisäksi myös sähköpostiviestit. Sähköpostiviestit ovat rinnastettavissa tavalliseen postiin, joita ei saa lukea kuin henkilö, jolle viesti on osoitettu. (Netiketti – netin... n.d.)

Omia henkilötietojaan ei saa kevein perustein antaa internetissä. Samoin muiden henkilöiden henkilötietojen kerääminen tai ylläpitäminen ilman heidän lupaansa tai ilman laillista perustetta on kiellettyä. (Netiketti – netin... n.d.)

Internetissä kannattaakin miettiä erittäin tarkkaan mitä keskustelupalstoilla kirjoittaa. Herjaavat tai kunniaa loukkaavat sanat voivat johtaa kunnianloukkaussyytteeseen.

Kunnianloukkauksena pidetään rikoslain 24 luvun yhdeksännen pykälän mukaan sitä, jos ”esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa”. (Rikoslaki 9.6.2000/531.)

Laki, johon lapset törmäävät päivittäin internetissä, on tekijänoikeuslaki. Internet ei ole vapaan tiedon ”mekka”, vaan sieltä löytyvät tiedot ja kuvat ovat yhtäläillä tekijänoikeudella suojattuja kuin kirjoissakin.

Tekijänoikeuslain ensimmäisen luvun, ensimmäisen pykälän mukaan:

”Sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoonpa se kaunokirjallinen tahi selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen,

taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote taikka ilmetköönpä se muulla tavalla. (24.3.1995/446)

Kirjallisena teoksena pidetään myös karttaa sekä muuta selittävää piirustusta tai graafista taikka plastillisesti muotoiltua teosta sekä tietokoneohjelmaa. (11.1.1991/34)” (Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404.)

Tekijänoikeus syntyy aina silloin, kun teos on luotu (Tekijänoikeuden perusteita... n.d.). Esimerkiksi jos otat valokuvan kameran, on sinulla tähän valokuvaan tekijänoikeus.

Kun on kyseessä lasten julkaisemat valokuvat internetissä, on huomioitava, että nämä valokuvat ovat tekijänoikeudella suojattuja. Tekijänoikeus valokuvien kohdalla kuuluu aina sille, joka kuvan on ottanut. Lisäksi kuvan julkaisuun tarvitaan kaikkien niiden henkilöiden lupa, jotka kuvassa esiintyvät. Jos kuvassa on alaikäisiä lapsia, lupa on kysyttävä heidän vanhemmiltaan.

Erilaiset äänitteet ja elokuvat ovat myös tekijänoikeudella suojattuja. Niitä ei saa ilman lupaa levittää internetin välityksellä. Lisäksi niiden lataaminen ja välittäminen vertaisverkkojen kautta on laitonta.

Kuvien ja äänitteiden ohella myös kirjallinen materiaali on tekijänoikeudella suojattua. Tekstin kopioiminen esimerkiksi omiin esitelmiin on toki sallittua, kunhan ilmoittaa lähteen, josta teksti on otettu.

4 Internetin mahdollisuudet

4.1 WWW-chat

WWW-chat tarjoaa reaaliaikaista vuorovaikutusta internetin välityksellä. Chatit ovat jakautuneet erilaisiin chat-huoneisiin, joissa voi keskustella asiasta kuin asiasta (Levine 2000:870).

WWW-chatit toimivat tavallisella internet-selaimella ja ne eivät vaadi erillistä ohjelmaa asennettavaksi toisin kuin IRC (ks. luku 4.2). Lisäksi vaaditaan toimiva internet-yhteys. Ennen kuin käyttäjä voi aloittaa keskustelun muiden kanssa, täytyy hänen useimmiten ensin rekisteröidä oma nimimerkki. Chat-huoneiden koko on yleensä rajallinen ja kaikki eivät mahdu aina haluamaansa huoneeseen. (Korhonen 2003:19 - 20.)

Yksi suosituimmista chat-huoneista on Habbo Hotel. Habbo on tarkoitettu lähinnä 13-vuotiaille ja sitä vanhemmille. Habbo Hoteli on virtuaaliyhteisö, jossa jokaisella henkilöllä on oma hahmonsansa. Hahmon avulla hotellissa liikutaan ja jutellaan. Habbo Hoteli on kuin tietokonepeli, mutta pelihahmojen takana on tavallinen ihminen. (Sulake Corporation ltd n.d.)

Habbo Hotelissa on monia erilaisia lisäominaisuuksia. Keskustelumahdollisuuden lisäksi Habbo Hotelissa on erilaisia pelejä. Lisäksi Habbo Hotelin käyttäjät voivat perustaa omia huoneita ja sisustaa niitä oman makunsa mukaisesti.

Huoneen sisustustarvikkeet voidaan ostaa habbo-kolikoilla, joka on Habbo Hotelin oma valuutta. Kolikoita voi ostaa Nordean, Osuuspankin ja Sampopankkien verkkomaksuilla sekä Visa- ja Mastercard-luottokorteilla. Kolikoita saa myös R-kioskeissa ja Tiimareissa myytävillä prepaid-korteilla. Myös matkapuhelimella ostaminen on mahdollista. Matkapuhelimella tilaamiseen on kuitenkin asetettu rajoitukseksi 10 euron liittymäkohtainen viikkoliitti. (Sulake Corporation ltd n.d.)

Habbo Hotelin sivustolla kerrotaan yhteisön valvonnasta, sekä sivustolla annetaan turvallisuusohjeita. Voit tutustua oppaisiin osoitteissa: http://www.habbo.fi/help/parents_guide.html ja www.habbo.fi/help/faqs.

4.2 IRC

IRC tulee sanoista Internet Relay Chat. Yleiskielessä IRC:stä puhutaan irkkinä. IRC on reaaliaikainen keskusteluympäristö, jossa käyttäjät ympäri maailmaa voivat keskustella toistensa kanssa. (IRC-opas... n.d.)

IRC:n kehitti suomalainen Jarkko Oikarinen vuonna 1988 yhdessä monien muiden kanssa (Lahtonen, Ollitervo n.d.). Toisin kuin WWW-chat:ssa, IRC vaatii erillisen asiakasohjelman toimiakseen. Tämän asiakasohjelman lisäksi IRC vaatii toimivan internet-yhteyden ja selaimen. IRC:ssä keskustelijat, irkkaajat, perustavat omia kanavia tai liittyvät jo valmiina oleviin kanaviin, joissa voivat lähettää viestejä toisille irkkaajille, tai vain yhdelle tietylle. (IRC-opas... n.d.)

Asiakasohjelmia voi ladata ilmaiseksi internetistä ja yksi suosituimmista ohjelmista on mIRC. (IRC-opas... n.d.)

4.3 Keskusteluryhmät ja keskustelufooromit

4.3.1 Keskusteluryhmät (News ”nyyssit”)

News:sit eivät ole nimensä mukaisesti uutisia, vaan keskusteluryhmiä, joissa voi keskustella niin ikään aiheesta kuin aiheesta. Keskusteluryhmät saattavat olla hieman hankalampia käyttää kuin keskustelufooromit.

Jotta keskusteluryhmään voisi osallistua, tarvitsee käyttäjä osoitteen News-palvelimelle ja ohjelman, jolla lukea viestejä. Palvelimen osoitteen voi saada omalta internet-operaattoriltaan. Osoite on yleensä news.yritys.fi. Lukuohjelmana voi käyttää esimerkiksi Microsoft Explorerin Outlook -ohjelmaa. (Hintikka, Kaartinen & Lepistö 2000:159.)

Koska uutisryhmiä on olemassa tuhansia, niistä tilataan ne, jotka itseä kiinnostavat eniten. Tämä valinta tehdään ensimmäisellä kerralla, kun otetaan yhteys palvelimelle. Tilattuja ryhmiä voi myöhemmin vaihtaa. News-ryhmillä on oma nimeämiskäytäntönsä. (Hintikka ym. 2000). Suurin osa ryhmistä on englanninkielisiä, mutta on olemassa myös kaksi suomalaista kanavaa, joista löytyy monta eri kategoriaa, joista keskustella. Nämä ryhmät ovat finet ja sfnet. Ryhmien nimet ovat siis muodossa finet.keskustelu.huumori tai sfnet.viestinta.tv. Ensimmäisenä on ryhmän nimi ja tämän jäl-

keen pisteellä eroteltuna luokka ja tästä seuraava kategoria. Ryhmiä on monia ja mainitut kaksi ovat vain esimerkkejä.

4.3.2 Keskustelufoorumit

Keskustelufoorumit toimivat tavallisella internet selaimella. Lisäksi vaaditaan toimiva internet-yhteys. Samoin kuin keskusteluryhmissä, keskustelufoorumeilla on jokaisesta mahdollisesta aiheesta oma fooruminsa, jossa keskustelijat voivat vaihtaa ajatuksiin.

Keskustelufoorumit vaativat yleensä rekisteröitymisen. Tämä ei toki ole pakollista, mutta joillakin foorumeilla voi rekisteröitymättä vain lukea viestejä, ei itse kirjoittaa niitä. Jos haluaa olla aktiivisemmin mukana ja keskustella, rekisteröityminen on tällöin lähes pakollista. Esimerkiksi Suomi24.fi sivuston keskustelufoorumilla ei ole pakollista rekisteröityä, mutta voi silti osallistua eri keskusteluihin.

Foorumeilla on yleensä oma tiukka säännöstönsä ja käyttäytymisohjeensa, joista kerrotaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Sitä, mikä on suosituin keskustelufoorumi Suomessa, on vaikea määrittää. Eri ikäryhmillä on erilaiset kiinnostuksen kohteet, joiden mukaan liitytään foorumeihin.

4.4 Käyttäytyminen chatissa, IRC:ssa ja keskustelufoorumeissa

Keskustelulle muiden ihmisten kanssa internetin välityksellä on omat käytössääntönsä. Näitä käytössääntöjä kutsutaan netiketiksi. Netiketti on muodostunut englannin kielen sanoista network ja etiquette. (Mäkinen 2006:84.)

WWW-chat:iin, IRC:iin ja keskustelufoorumeihin pätee yleisesti samat säännökset. Joitakin poikkeuksia voi olla, mutta käyttäjän kannattaa aina etukäteen tutustua kunkin kanavan omiin sääntöihin.

Netikettiin kuuluu yleisten sääntöjen noudattaminen keskusteltaessa internetin välityksellä. Nämä säännöt ovat suoraan verrattavissa tosielämän käyttäytymissääntöihin.

Sääntöjä on monia. Niistä on seuraavaksi esimerkkejä, jotka koskevat eri keskustelukanavilla käytettyjä sääntöjä.

1) Lue käyttäytymissäännöt

Liittyessäsi uuteen keskustelufoorumiin, chat-huoneeseen tai IRC-kanavaan, lue aina ensin kunkin käyttäytymissäännöt ja noudata niitä. Näissä on pääsääntönä kunkin paikan keskustelunaiheen noudattaminen. Jos esimerkiksi keskustelunaiheena ovat koirat, keskustellaan koirista ja niihin liittyvistä asioista.

2) Keskustele korrektisti

Keskustellessasi vältä turhaa nimittelyä, provoilua (provoilu = provokaatio) ja yleensä pahan mielen aiheuttamista. On ollut tapauksia, joissa henkilö on saanut kunnianloukkaussyytteen nimitellessään toista keskustelijaa (ks. luku 4.5). Kohtele muita niin kuin itseäsi haluaisit kohdeltavan! Huutaminen ei myöskään ole suotavaa. Internetissä huutamisena tarkoitetaan isoilla kirjaimilla kirjoittamista. Lisäksi monien huutomerkkien käyttö lauseen perässä katsotaan huutamiseksi.

3) Noudata moderaattorin ohjeita

Jokaisella chat-huoneella, IRC-kanavalla ja keskustelufoorumilla on omat moderaattorinsa. Moderaattorit valvovat keskusteluita ja huomauttavat tarvittaessa keskustelijoiden käyttäytymisestä. Moderaattorin antamat neuvot kannattaa ottaa huomioon, koska jos näitä ei noudata, voi joutua ulos keskustelusta tai saada tietyn ajan mittaisen porttikiellon (bannin) kyseiseen paikkaan. Porttikiellon voi myös saada pysyvästi, jos rikkomus on ollut kanavan sääntöihin nähden vakava.

4) Vältä floodausta (floodaus = jatkuva samansisältöisen viestin lähetys)

Tätä ongelmaa esiintyy chat-huoneilla ja IRC-kanavilla. Tämä häiritsee muita keskustelijoita ja on myös hyvin varma tapa saada potkut kanavalta.

Suomessa vietettiin helmikuussa 2007 neljännen kerran tietoturva-päivää. Tällöin suomalaiset internetoperaattorit päivittivät yhdessä alalla toimivien palveluntarjoajien, sisällöntuottajien ja järjestöjen kanssa netiketin. Samalla he loivat lapsille ja nuorille oman Nuorten netiketin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007b.)

Nuorten netiketti koostuu viidestä eri pääsäännöstä, jotka on syytä opetella. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007c.)

1. ”*Minulla on oikeus yksityisyyteeni*” (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007c).

Omien yhteystietojen luovuttamista kannattaa harkita tarkkaan. Omia henkilötietoja ei saa ilmoittaa kenelle tahansa. Sama pätee valokuviiin. Annettuja tietoja ja valokuvia ei koskaan saa poistumaan internetistä.

Myös oma salasana on vain oma salasana, joka ei kuulu edes parhaimmalle ystävälle. Salasanan joutuminen väärin käsiin saattaa aiheuttaa todellisia hankaluuksia myöhemmin. Salasanakaappari voi lähettellä viestejä tai vaikkapa tehdä suuria ostoksia toisen nimissä.

2. ”*Minulla on oikeus olla rauhassa*” (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007c).

Kaikki eivät välttämättä ole sitä mitä antavat ymmärtää olevansa. Huijaaminen internetin välityksellä on naurettavan helppoa.

Nettituttavien tapaamiseen ei tarvitse suostua, jos ei halua. Jos kuitenkin tapaamisen haluaa toteuttaa, tulee tapaamiseen ottaa mukaan joku luotettava hyvä ystävä tai vanhempi. Tapaaminen pitää myös sopia julkiselle paikalle.

Jos internetissä törmää johonkin asiaan, joka on omasta mielestä pelottava, vastenmielinen tai muuten vain askarruttava, voi tästä kertoa heti vanhemmille tai opettajalle. Lisäksi jos huomaa kiusaamista, on tästäkin syytä heti kertoa eteenpäin joko vanhemmille tai sivuston ylläpitäjälle.

3. ”*Minua ei saa huijata*” (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007c).

Vaikka internet onkin hyvä tiedonhaun väline, on muistettava, ettei kaikki sieltä löytyvä tieto ole totta. Yliopiston tutkimukselta näyttävä teksti saattaaakin olla täyttä palturia. Lähdekritiikin harjoittaminen on taito, jota kannattaa kehittää.

Lisäksi jos jokin asia vaikuttaa liian hyvältä ollakseen totta, se luultavasti ei pidä paikkaansa. Jos löytää todella mehevän tarjouksen verkkokaupasta ja vähänkin epäilee sen paikkansapitävyyttä, kannattaa kauppa jättää tekemättä.

4. ”*Muillakin netinkäyttäjillä on tunteet*” (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007c).

Internetissä tavatut henkilöt ovat oikeita ihmisiä siinä missä itsekin on. Heitä pitää siis kohdella sen mukaisesti. Hyvät tavat eivät maksa mitään ja ne antavat kaikille hyvän mielen.

5. ”*Minulla on oikeus luomukseeni*” (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2007c).

Ilman lupaa ei internetissä saa julkaista mitään teoksia. Teoksia ovat mm. valokuvat, levyjen kannet, runot, julisteet yms. Jos valokuvassa, jonka haluat julkaista, esiintyy toinenkin henkilö, täytyy julkaisemiseen saada hän lupansa.

4.5 Uhat chatissa, IRC:ssa ja keskustelufoorumeissa

Internetissä keskusteltaessa jokaisella on oma anonyymiteettinsa. Anonyymiteetti salaa jokaisen keskustelijan oman persoonan. Nimi-merkkin taakse piiloutuminen tarkoittaa pseudonyyminä esiintymistä. (Mäkinen 2006: 175.) Näin ollen keskustelija ei voi varmasti tietää, kenen kanssa keskustelee. Toinen voi esittää jotakin aivan muuta kuin todellisuudessa on.

Omia henkilötietojaan ei kuitenkaan ole suotavaa antaa julki. Oma nimi, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite ovat sellaisia, jotka tulee antaa suurta harkintaa käyttäen. Mieluummin ei ollenkaan. Keskustelukanavilla henkilötietojen julkistaminen ei yleensä olekaan mahdollista. Kanavan moderaattorit poistavat nämä ennen kuin ne ehtivät muiden nähtäville.

Joskus voidaan haluta tavata henkilö, jonka kanssa on keskustellut. Näitä tapaamisia tulisi harkita todella tarkkaan. Kuten jo aikaisemmin on mainittu, kyseinen henkilö ei välttämättä ole sitä, mitä on antanut ymmärtää. Jos kuitenkin tapaamisen haluaa järjestää, pitää tapaaminen järjestää julkiselle paikalle, jossa on paljon ihmisiä. Tapaamisajankohdaksi kannattaa sopia mieluiten päiväaika. Lisäksi ensimmäisellä kerralla tapaamiseen ei saa mennä yksin. Tapaamiseen tulee ottaa mukaan vanhempi tai hyvä ystävä. Näin on turvallisempaa, jos paljastuukin, ettei nettittu olekaan sitä, mitä on väittänyt olevansa.

Uutisissa on ollut useita ikäviä tapauksia internet-tuttavuuksista. Muun muassa Paakkasen (28.9.2006:A 12) lehtiartikkelin, ”Helsingin poliisin tutkimuksissa löytyi satoja lasten hyväksikäyttöjä”, kerrotaan kuinka jotkut näistä hyväksikäytön uhreista oli houku-

teltu juuri internetin keskustelupalstojen kautta. Toinen tapaus oli yhtä ikävä. Tyttö oli mennyt tapaamaan internet-tuttavuuttaan. Tapaaminen päättyi ikävästi kun poika oli puukottanut tyttöä selkään sillä seurauksella, että tyttö on toimintakyvytön loppuelämänsä. (Parantainen 16.9.2006:A 9). Kannattaa siis olla varuillaan tapaamisten kanssa, koska **milloinkaan ei voi tietää** millainen henkilö todellisuudessa on kyseessä.

Omia sanomisiaan pitää myös harkita. Suomessa on nostettu kunnianloukkaussyytteitä herjaavasta tekstistä, jota on löydetty internetin keskustelupalstoilta. Esimerkiksi Helsingin Sanomien (21.12.2005) artikkelista, ”Internetissä herjanneelle sakkoja”, ilmenee kuinka nuorehko mies oli saanut sakkoja herjattuaan paikallisen radion toimitusjohtajaa keskustelupalstalla.

4.6 Kuva-galleriat

Kuva-gallerioihin käyttäjät voivat lähettää omia kuviaan kaikkien nähtäville. Näitä palveluita on internetissä paljon. Keskityn opinäytetyössäni kertomaan enemmän IRC-Galleria.net:n lisäksi ii2.org:sta ja MTV3:n julkaisemasta omasta kuva-galleriasta nimeltään Kuvaboxi. Yhteistä näille kuva-gallerioille on se, että niissä voi kommentoida muiden kuvia, joskin kaikissa eri tavalla.

4.6.1 IRC-Galleria

Luultavasti suosituin (414 942 käyttäjää ja 5 889 283 kuvaa) ja ehkäpä valvotuin kuva-galleriapalvelu on IRC-Galleria.net. Se perustettiin vuonna 2000 harrastelijaprojektina, mutta nykyään sitä valvoo ja ylläpitää Dynamoid Oy. Aluksi IRC-Galleria oli tarkoitettu IRC:n käyttäjien kuvagalleriaksi, mutta nykyään palvelua käyttävät muutkin. IRC-Gallerialla ja IRC:llä ei tänä päivänä ole muuta yhteistä kuin nimi. (Tietoja IRC-Galleriasta... n.d.)

IRC-Galleriassa voi kuvien lähetyksen lisäksi kommentoida muiden kuvia, keskustella muiden käyttäjien kanssa, sekä pitää omaa päiväkirjaa eli blogia. Lisäksi käyttäjät voivat perustaa kanavia, joihin voi liittyä samanhenkisiä henkilöitä. (Tietoja IRC-Galleriasta... n.d.)

IRC-Gallerian käyttö on hyvin valvottua ja jo rekisteröitymisen yhteydessä käyttäjän täytyy lukea ja hyväksyä tiukat käyttäytymis- ja kuvasäännöt. IRC-Gallerian henkilökunta ja muutamat vapaaehtoiset valvojat valvovat, että näitä sääntöjä noudatetaan tiukasti. Lisäksi kuka tahansa käyttäjä voi ilmoittaa ylläpitoon huomattuaan sääntöjenvastaista toimintaa. Valvonta on hankalaa suuressa yhtei-

sössä, johon kuvia ladataan päivittäin tuhansia. Jotakin saattaa päästä tiukan ”seulan” läpi. Yhteisö on kuitenkin niin tiukka, että käyttäjät ilmiantavat aika helposti väärinkäyttäjiä. Tämä siksi, että eivät he halua hyvän yhteisön murenevan ja poistuvan.

Samoin kuin Habbo Hotelissa, on myös IRC-Galleriassa mahdollista hankkia erilaisia VIP-toimintoja, joiden avulla voi tehdä toimintoja, mitä ”tavalliset” käyttäjät eivät pysty tekemään (VIP ominaisuudet n.d.). Toiminnot maksetaan joko poleteilla tai galleriaseteleillä, joita voi ostaa R-kioskeilta. Galleriaseteli maksaa 10 euroa. Tällä summalla saa VIP-ominaisuudet vuodeksi käyttöönsä. Kahdeksi kuukaudeksi ominaisuudet saa käyttöönsä kolmella eurolla. Muita polettien hankintatapoja ovat tekstiviestillä tai sähköisillä maksukorteilla ostaminen. (VIP ominaisuuksien tilaaminen n.d.)

Vanhempien tulisi keskustella lastensa kanssa kuva-gallerioiden käytöstä. Kuvien lataamista verkkoon kannattaa harkita tarkkaan, koska muutkin kuin lähimmät ystävät näkevät nämä kuvat. Kuvia voi myös olla mahdotonta poistaa internetistä. (Tietoja IRC-galleriasta... n.d.)

4.6.2 Kuvaboksi

Kuvaboxin toiminta on hieman erilaista kuin IRC-Gallerian. Kuvaboksiin käyttäjä voi lähettää omia kuviaan joko tietokoneen tai matkapuhelimen avulla. Kun kuvat ovat Kuvaboxissa, käyttäjä voi määritellä ne henkilöt, joiden haluaa kuvat näkevän. Nämä valtuutetut henkilöt saavat ilmoituksen joko sähköpostiinsa tai MMS-viestinä matkapuhelimeensa. Tämän jälkeen he voivat käydä katsomassa kuvia ja antamassa omia kommenttejaan kuvista. Kuvaboxin kautta käyttäjä voi myös tilata oikeat valokuvat. (Kuvaboxista usein... n.d.)

4.6.3 ii2.org

Toinen luultavastikin yhtä suosittu kuvagalleria kuin IRC-Galleria, on ii2.org. ii2.org on perustettu vuonna 2002. Sillä on käyttäjiä noin 150 000 ja ikähaarukka on 13–16 vuotta. ii2.org:n toiminta-ajatus on kuitenkin sama kuin IRC-Gallerialla. (Mikä on ii2? n.d.)

IRC-Gallerialla, ii2.org:lla ja Kuvaboxilla on siis erona se, että IRC-Gallerian ja ii2.org:n kuvia pääsee näkemään kuka tahansa, kun taas Kuvaboxin kuvia vain kutsutut henkilöt.

Myös muita kuva-gallerioita on olemassa, mutta IRC-Galleria ja Kuvaboksi ovat luotetuimpia. IRC-Galleria on hyvin valvottu, ja siellä on selkeät ja tiukat säännöt. Lisäksi IRC-Galleria toimii yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa yrittäen jatkuvasti parantaa lasten turvallisuutta internetissä.

4.7 MSN Messenger

MSN Messenger on Microsoftin kehittämä ilmainen viestipalvelu, jonka avulla voidaan kommunikoida toisten internetin käyttäjien kanssa. Viestejä voi lähettää joko tekstimuodossa, äänenä tai jopa videokeskusteluna, jos molemmilla on käytössään web-kamera. (Karhu 2005: 102.)

MSN Messenger tulee yleensä jokaisen Windows XP:n mukana, mutta se ei välttämättä ole uusin versio. Uusimman version saa ladata ilmaiseksi Microsoftin sivuilta osoitteesta:
<http://get.live.com/messenger/overview>.

Messengerin käyttö vähentää huomattavan paljon puhelinlaskuja. Messengerin, eli tuttavallisemmin mesen, käyttö ei vaadi muuta kuin messenger-ohjelman ja toimivan internet-yhteyden. Myöskään sillä ei ole merkitystä, missä päin maailmaa keskustelijat ovat.

Messengerin kautta voi keskustella myös silloin, kun tietokoneeseen ei ole asennettu messenger-ohjelmaa. Tällöin voidaan käyttää messengerin selainversiota. Selainversio löytyy osoitteesta:
<http://webmessenger.msn.com/>. Jotta ohjelmaa voitaisiin käyttää, tietokoneessa ei saa olla ohjelmaa, joka estäisi mainosikkunoiden näkymisen. (Karhu 2005: 109.)

Messengerin käyttö on helppoa ja suositeltavaa, koska sen avulla tosiaankin säästää puhelinlaskuissaan. Jotta henkilöt voisivat keskustella keskenään, täytyy heidän ensin kirjautua sisään ohjelmaan. Tämä onnistuu .Net Passport-käyttäjätunnuksella. MSN Messengerin käyttö ei onnistu ilman tätä käyttäjätunnusta. Jokaisen sähköpostiosoitteen voi rekisteröidä, mutta jos käyttäjällä on jo olemassa hotmail-tili, ei rekisteröintiä tarvita. (Karhu 2005: 102-103.) Rekisteröityminen on ainut pakollinen toiminto messengerin käytölle. Messengeriä käytettäessä keskustelijat ovat jo keskenään tuttuja, koska ensin täytyy tietää toisen sähköpostiosoite. Muita vastaavia ohjelmia ovat ICQ ("I Seek You = Minä etsin sinua"), AOL Instant Messenger, Yahoo! Messenger ja uusimpana Google Talk.

4.8 Internetissä pelattavat pelit

4.8.1 Netti-pelit

Internetissä on paljon erilaisia pelejä, joita voi pelata yksin tai muiden pelaajien kesken. Nämä nettipelit ovat tavallisesti mm. kortti-, lauta-, pulma-, seikkailu- ja tasohyppelypelejä. Nämä laskevat saavutetut pisteet yhteen ja ne eivät vaadi rahallista osallistumista. Jos jossain pelissä on panoksia mukana, ovat panokset leikkirahaa. Seuraavassa alaluvussa käsitellään tarkemmin pelejä, joissa on mukana oikea raha.

Pelisivustot eivät yleensä vaadi rekisteröitymistä, mutta silloin jos halutaan pelata yhdessä toisen henkilön kanssa, vaaditaan rekisteröityminen.

Pelien joukossa on myös joitain pelejä, jotka saattavat olla väkivaltaisia ja voivat sisältää kohtia, jotka ovat haitallisia varsinkin nuorille lapsille. Vanhempien kannattaisikin ensin itse tutustua peleihin, joita lapset pelaavat. Tämä tosin voi olla hankalaa, koska pelisivustoja on todella paljon ja niiden läpikäymiseen vaadittaisiin todella paljon aikaa.

4.8.2 Uhkapelit

Internetin välityksellä on myös mahdollista pelata uhka- ja vedonlyöntipelejä. Vaikka näille sivustoille on rekisteröityminen pakollista ja vaaditaan 18-vuoden ikä, on nuorilla silti mahdollisuus päästä pelaamaan näitäkin pelejä. Aina löytyy joku vanhempi ystävä tai vanhempi sisar, joka auttaa rekisteröitymisessä.

Suosituimpia pelimuotoja ovat pokeri ja vedonlyönti. Internetissä on nettipokerisivustoja, joiden kautta voi pelata pokeria. Useimmilla nettipokerisivustoilla on mahdollisuus pelata myös leikkirahalla, jolloin omat rahat säästyvät. Tosin monet sivustot kannustavat oikean rahapelin aloittamista eri kannustinsysteemeillä ja ilmaisella pelirahalla. (Pokeri.TV 2006.)

Veikkauksen internet-sivuilta pääsee myös pelaamaan veikkauksen pelejä. Tämä vaatii pelitilin perustamisen, eli rekisteröityminen on pakollista.

Uhkapelit voivat aiheuttaa vakavaakin riippuvuutta. Kuten jo aikaisemmin todettiin, alaikäisten on vaikea päästä pelaamaan näitä pelejä. He voivat kuitenkin onnistua jollain keinolla rekisteröity-

mään palveluihin, esimerkiksi syöttämällä jommankumman vanhemman tiedot rekisteröinnin yhteydessä.

4.8.3 Roolipelit

Internetissä pelattavat roolipelit ovat eri asia kuin live-roolipelit (LARP=Live Action Role Playing). Roolipelejä on kolmenlaisia. On yllä mainitut live-roolipelit, joissa pelaajat näyttelevät jonkin tarinan pukeutuneina tarinan mukaisesti. Pöytäroolipelit ovat kaikkein perinteisimpiä roolipelejä, joissa pelaajat kuvailevat hahmojaan ja niiden toimintaa. Pelissä on aina pelinjohtaja, joka kuvailee tekojen seurauksia ja pelimaailmaa. Kolmantena ovat internetissä pelattavat roolipelit. (Roolipelien tyypit, 2006.)

Seuraavaksi on enemmän niin sanotuista MMORPG-roolipeleistä. MMORPG tulee englanninkielien sanoista Massively Multiplayer Online Role-playing Game. Nämä ovat tietokoneroolipelejä, joissa pelaaja luo itselleen kuvittelemansa pelaajahahmon, jonka jälkeen pelaaja tutkii pelimaailmaa. Peleissä ei ole varsinaista päämäärää, vaan tarkoituksena on lähinnä oman hahmon kehittäminen, tehtävien suorittaminen ja oman varallisuuden hallinta. Pelaajia voi olla yhtäaikaaisesti pelaamassa tuhansia ja taas tuhansia. (MMORPG, 2006.)

Pelissä voi myös keskustella muiden pelaajien kanssa samanaikaisesti kun pelaa. Näin pelaajan oma kielitaito kehittyy, koska keskustelukielenä on englanti. Pelaajia on ympäri maailmaa, joten pelikavereita voi saada vaikka maapallon toiselta puolelta.

Tällaisia pelejä ovat mm. RuneScape- ja World of Warcraft -pelit. Nämä ovat internetin välityksellä pelattavia roolipelejä, joissa pelaaja kehittää aluksi itselleen hahmon ja lähtee sitten suorittamaan erilaisia tehtäviä ja kehittämään hahmoaan taitavammaksi.

4.8.3.1 RuneScape

RuneScape:a voi pelata internetissä veloitusetta, tai pientä kuukausittaista maksua vastaan. Ilmainen peli on hieman rajoitetumpi kuin maksullinen, mutta tarjoaa silti aivan riittävän pelielämyksen.

RuneScape on fantasiaroolipeli, jossa pelaaja luo ensin itselleen hahmon valitsemalla sille fyysiset attribuutit ja vaatetuksen. Pienen tutoriaalın jälkeen pelaaja pääsee tutustumaan oikeaan peliin ja seikkailemaan RuneScapen maailmassa.

RuneScape:ssa on oma virtuaalinen maailmansa, jolla on oma talous, ja pelaajilla on mahdollisuus ostaa tai vaihtaa tarvitsemiaan tarvikkeita virtuaalimaailman omalla rahalla. Kun pelaajan hahmo menettää terveyttään, se tarvitsee ruokaa ja juomaa tervehtyäkseen. Samoin jos on odotettavissa jokin tehtävä, tarvitsee hahmo paremmat suojukset ja aseet onnistuakseen tehtävässään. Peli sisältää siis myös taistelukohtauksia. (What is RuneScape, 2006.)

RuneScape:a pääsee pelaamaan osoitteessa: www.runescape.com/

4.8.3.2 World of Warcraft (WoW)

World of Warcraft, paremmin tunnettu nimikkeellä WoW, on paljolti samantapainen peli kuin RuneScape. Yhtenä erona on sen maksullisuus. World of Warcraft:n pelaamisesta joutuu maksamaan kuukausimaksua, joka on noin 15 euroa. Pelin väkivaltaisuu den takia peli ei sovellu nuorille lapsille. Vanhempien tulisikin tutustua peliin kunnolla ennen kuin hankkii sen lapselleen.

WoW:ssa on RuneScape:a enemmän tekemistä ja haasteellisuutta. Maailma jossa liikutaan, on voittanut palkintoja kuten koko pelinkin. Samoin kuin RuneScape:ssa WoW:n pelaaminen aloitetaan valitsemalla pelihahmo. Ensin valitaan kuuluuko hahmo, liittoutumaan (Alliance) tai laumaan (Horde). Seuraavaksi valitaan hahmon rotu (Race) ja hahmon luokka (Class). Nämä määrittelevät jatkossa sen, miten WoW:ssa pääsee liikkumaan ja mitä haasteita (Quest) pääsee pelaamaan. Hahmoa kehitetään taitavammaksi ja sota-asteikossa korkeammaksi pelin edetessä. (What is WoW?, 2006.)

Pelin aikana pelaaja voi kohdata erilaisia hirviöitä, jotka täytyy päihittää selviytyäkseen pelissä eteenpäin ja ansaitakseen pisteitä. Pelissä voi myös taistella toisia pelaajia vastaan. Pelin voi hankkia useimmista hyvin varustetuista tavarataloista ja internetistä.

4.9 Internet ja kouluesitelmät

Internet on hyvä tiedonhakuväline. Eri tiedonhakukoneet mahdollistavat nopean ja helpon tiedonhaun. Näin ollen ei ole kovinkaan hankalaa hakea tietoa erilaisiin koulutehtäviin ja esitelmiin.

Internetistä voi hakea materiaalia erilaisiin kouluesitelmiin ja tehtäviin, mikäli siihen on tehtävässä annettu lupa. Tästä toiminnasta tekee kuitenkin arveluttavaa se, etteivät oppilaat ja opiskelijat välttämättä muista tekijänoikeuksia. Toisen esittämää ajatusta ei saa esittää omanaan.

Varsinkin ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa plagioinnista on tullut varsinainen ongelma. Plagioinnilla tarkoitetaan ”toisen ihmisen ideoiden, ajatusten, kirjoitusten, keksintöjen jne. kopiointia ja esittämistä ominaan ja se on aina loukkaus hyvää tieteellistä käytäntöä” (Plagiointi ja... n.d.) Plagiointiin olisi syyllistytty, jos edellä kirjoitettu teksti olisi ollut ilman lähdemerkintää. Tekstistä käy myös ilmi, että se on suora lainaus lähteestä. Näin menetellään, jos lähdettä siteerataan sanatarkasti. Jos lähteeseen viitataan omin sanoin, merkitään vain lähdeviite. Lähdetiedot tulevat työn loppuun. Omalta äidinkielenopettajalta saa ohjeet miten lähteet tulee merkitä.

Tietoyhteiskunnan ajankohtaisohjelmassa Verkkoysteys teetetyssä tutkimuksessa kävi ilmi, että jopa viidennes opiskelijoista myönsi tehneensä tietoverkkojen mahdollistamaa vilppiä koulutehtävissään. (HS, 5.10.2004.)

4.10 Nettikiusaaminen

Koulukiusaamista on esiintynyt varmasti niin kauan kuin koululaitos on ollut olemassa. Nyt uuden teknologian aikana kiusaaminen on valitettavasti siirtynyt internetiinkin. Nettikiusaamiseen on herätty vasta nyt, ja siitä on alettu keskustella enemmän.

Nettikiusaajat voivat olla kiusatulle tuntemattomia tai tunnettuja henkilöitä. Tuntemattomat kiusaavat harvemmin. Tunnetut kiusaajat saattavat olla samoja kiusaajia kuin koulussakin. Näin ollen kiusattu ei pääse kiusaamista karkuun kotonaankaan. Lisäksi kiusaajat luulevat saavansa jonkinlaisen ”suojan” huudella törkeyksiään, koska näissä tilanteissa aikuiset ovat harvemmin paikalla. Tässä suhteessa kiusaaja kuitenkin erehtyy. Kiusaaja on aina helppo jäljittää, kunhan kiusattu vain muistaa tallentaa kaikki kiusaajan lähettämät viestit ja kuvat. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2006a.)

Pelastakaa Lapset Ry:n tekemän Lapsen ääni 2006 -kyselyn mukaan 11 – 17-vuotiaiden tyttöjen ja poikien pääasiallinen syy internetin käyttöön on yhteydenpito. Yhteydenpitoon käytetään juuri eri keskustelukanavia. Nettikiusaamista tapahtuu eniten keskustelukanavien kautta.

Mitä nettikiusaaminen siis on? Nettikiusaamista voi olla:

- ryhmän ulkopuolelle sulkeminen
- juoruilu
- henkilökohtaisten tietojen levitys
- toisen nimellä tai nimimerkillä esiintyminen
- salasanojen huijaaminen
- kuvien tai tietojen levittäminen, kopiointi, linkitys, manipulointi ja herjaus
- pilkkaavat tai uhkaavat kuvat, viestit ja verkkosivut.

(Kauppila 16.10.2006, esitelmä.)

Keskustelukanavilla voi helposti poistaa jonkun keskustelijan ulos. Näin tämän henkilön kanssa ei enää keskustella. Tämä on suoraan verrannollinen tilanteeseen, jossa koulun pihalla välitunnilla on tiivis kolmen hengen ryhmä, joka ei päästä neljättä mukaan. Keskustelukanavilla juoruillaan aivan yhtä paljon kuin tosi elämässäkin.

Omien henkilökohtaisten tietojen levittäminen keskustelukanavilla on kiellettyä. Tämä ei silti estä kiusaajia. He voivat levittää kiusatun henkilötietoja aiheuttaen näin kiusatulle todella suurta harmia. Toisen nimellä tai nimimerkillä esiintyminen aiheuttaa myös suurta harmia kiusatulle. Kiusaajat voivat nopeasti pilata kiusatun maineen ja tuhota saavutettuja kaveri-suhteita.

Oma salasana tulisi aina pitää omana tietonaan ja sitä ei saa kirjoittaa minnekään muistiin. Omat salasanat eivät kuulu kenellekään muulle kuin itselle, ei edes parhaalle ystävälle. Joskus on kuitenkin käynyt niin, että joku on saanut toisen salasanan selville esimerkiksi Habbo Hoteliin. Täältä hän on sitten varastanut toisen huonekalut. Nämä Habbo Hotelin tavaroiden varastelut ovat Kauppilan (2006) mukaan yllättävän yleisiä asioita, joita puidaan koulussakin.

Vaikka IRC-Galleriassa onkin estetty kuvien tallentaminen omalle koneelle, on kuvien tallentaminen silti mahdollista print screen-toiminnon (Print screen – toiminnolla voidaan ottaa kuvankaappaus näytöltä) avulla. Näin kuvia pääsee muokkaamaan ja levittämään edelleen eteenpäin. Vanhempien tulisikin kertoa lapsilleen, että kuvien lähettämistä kuvagallerioihin tulisi harkita hyvin tarkkaan.

Matkapuhelinten kameraominaisuus mahdollistaa myös kuvien ottamisen. Näitä kuvia saatetaan ottaa kuvattavan tietämättä ja ilman hänen suostumustaan. Jos näin on menetelty ja kaiken lisäksi kuva on ladattu internetiin, voidaan tätä pitää jo yksityisyyden loukkauksena, josta voi olla vakavia seurauksia.

Miten sitten tulisi toimia jos on joutunut nettikiusauksen uhriksi? Aivan ensimmäiseksi kiusaamisen uhrin kannattaa jättää vastamatta kiusausviesteihin. Seuraavaksi hänen kannattaa ja pitääkin tallentaa viestit, kuvat ja muut mahdolliset aineistot mistä kiusaaminen käy ilmi. Tämän jälkeen kiusatun tulee kertoa asiasta aikuisille. Vanhemmat tai opettaja voi tämän jälkeen jättää ilmoituksen verkkopalvelun ylläpitäjälle. Verkkopalvelun ylläpitäjä tai operaattori voi saada selville viestien lähettäjän. Viimeistään poliisi onnistuu tässä.

5 Nettiriippuvuus ja nettiriippuvuuden hoito

Ihmiset voivat tulla riippuvaisiksi monista eri asioista. Siinä missä alkoholista tai uhkapeleistä voi tulla riippuvaiseksi, voi internetin käyttökin aiheuttaa riippuvuutta.

Peltoniemen (2006), mukaan ”*nettiriippuvuudella tarkoitetaan hallitsematonta ja pakonomaista internetin käyttöä, joka aiheuttaa haittoja myös muilla elämänalueilla.*” Tilannettaan kannattaa miettiä tarkasti, jos netin käyttö alkaa tuntua niin liialliselta, että se vie paljon aikaa opiskelulta, perheeltä, ystäviltä tai harrastuksilta. (Peltoniemi 2006.)

Suurimmat riippuvuuden aiheuttajat internetissä ovat erilaiset keskusteluryhmät, chatit, IRC, roolipelit, sähköpostit ja uutisryhmät. Näissä käyttäjä pystyy esiintymään anonyyminä ja samalla luomaan edes jonkinlaista sosiaalista elämää. (Peltoniemi 2004.)

Nettiriippuvuuden alalajeina voidaan pitää Peltoniemen (2004), mukaan:

1. keskusteluriippuvuutta (chat, myös kännykällä)
2. nettipeliriippuvuutta
3. nettirahapeliriippuvuutta
4. nettiseksiriippuvuutta (myös puhelimitse)
5. nettiseurustelua (dating)
6. verkkoyhteisöriippuvuutta
7. informaatoriippuvuutta
8. surffailuriippuvuutta
9. mobiiliriippuvuutta
10. yleistä tietokoneriippuvuutta.

Jos itse huomaa tullessaan riippuvaiseksi internetistä tai jos epäilee oman lapsensa olevan nettiriippuvainen, voi riippuvuutta testata Päihdelinkin-sivustolta löytyvillä testeillä. IAT (Internet Addiction Test) on omaa riippuvuutta tutkiva testi, IAT-S on avo- tai avio-puolison nettiriippuvuutta tutkiva testi ja IAT-P on tarkoitettu lasten vanhemmille. Testiin pääsee osoitteesta:

www.paihdelinkki.fi/testaa/netinkaytto. (Päihdelinkki,

Nettiriippuvuustesti (IAT). n.d.)

Nettiriippuvuus on muiden riippuvuuksien joukossa suhteellisen ”tuore riippuvuus”. Peltoniemen (2004), mukaan ”*nettiriippuvuuden yleisyydestä ei ole vielä kovin hyviä tietoja mistään maasta. Tutkimukset pohjautuvat pääasiassa netissä kerättyihin aineistoihin*”.

Nettiriippuvuudesta voi päästä eroon omin voimin aivan samoin kuin päihteistä tai muista riippuvuuksista (Ahjoniemi & Peltoniemi, 2006). Tämä vaatii vain paljon keskittymistä ja itsekuria.

Milloin sitten tietää, että internetin tehokäyttö onkin muuttunut riippuvuudeksi? Vastausta voi hakea edellä mainituista testeistä tai sitten seuraamalla pitääkö seuraavat varoitusmerkit paikkansa:

- ei pysty kontrolloimaan internetin käyttöä
- tulee levottomaksi, ellei pääse lukemaan sähköpostia vähintään kerran päivässä
- jää yhteyteen pitemmäksi aikaa kuin oli tarkoitus ja menettää ajantajunsa
- ei pidä taukoja nettiä käyttäessään
- tuntee tarvetta käyttää internetiä yhä enemmän saadakseen tyydytystä
- ajattelee että verkossa on liian monta kiinnostavaa www-palvelinta, jotta malttaisi lopettaa niiden selaamisen
- tuntee vieroitusoireita, kun ei ole verkossa
- ärtyy, jos joutuu lopettamaan internetin käytön
- tuntee syyllisyyttä, eikä siedä arvostelua internetin käytöstään
- laiminlyö liikunnan, ihmissuhteet, työn tai opiskelun internetin käytön vuoksi
- laiminlyö ruokailun tai siirtyy syömään monitorin edessä
- käyttää internetiä yli varojensa
- käyttää internetiä paetakseen ongelmia tai kohentaakseen mielialaa
- valehtelee perheenjäsenille ja ystäville peittääkseen käytön laajuuden. (Ahjoniemi & Peltoniemi, 2006).

Jotta nettiriippuvuudesta parantuminen olisi ensinkään mahdollista, täytyy käyttäjän ensin myöntää asia itselleen. Käyttäjän täytyy todeta, että hänellä on ongelma, joka vaatii hoitoa ja hänen tulee olla motivoitunut hankkimaan apua. Muutoin riippuvuuden hoidosta ei tule mitään.

Nettiriippuvuutta hoidettaessa tarkoituksena ei ole yleensä internetin käytön lopettaminen, vaan sen käytön vähentäminen kohtuullisiin ja järkeviin mittoihin. Hoidon apuna voidaan käyttää seuraavaa ohjelmaa:

- Rutiinien purkaminen. Korvataan tietoisesti netissä käytetty aika joillakin muilla toiminnoilla.
- Käytön rajoittaminen. Laitetaan esim. herätyskello soimaan tietyn ajan kuluttua tai aloitetaan nettiyhteys vain tuntia ennen pakollista menoaa.

- Tavoitteiden asettaminen. Pyritään pitämään sessiot lyhyinä ja aikataulutettuina.
- Eniten riippuvuutta aiheuttavien palveluiden tai ohjelmien totaalinen välttäminen.
- Muistikortit vieroitusoireisiin. Tehdään lista riippuvuuden aiheuttamista ongelmista, sekä käytön lopettamisesta seuraavien etujen listaaminen.
- Inventaario. Mietitään, mistä asioista on jouduttu luopumaan tai vähentämään ajankäyttöä riippuvuuden takia ja niiden merkityksestä itselleen.
- Tukiverkosto. Sosiaalisen verkoston luominen ja harrastustoimintaan osallistuminen.
- Yksilö- tai perheterapia. (Ahjoniemi & Peltoniemi 2006).

Internetin käytön vähentämistä voi myös edesauttaa tekemällä netinkäyttösopimuksen. Sopimuksen voi sopia itsensä tai jonkun läheisen ihmisen kanssa. Sopimuksen rikkomuksesta seuraavan rangaistuksen voivat sopijapuolet määritellä itse. Apuna voi käyttää myös netinkäyttöpäiväkirjaa. Tänne merkitään kaikki se aika mitä on netissä vietetty ja missä aika on vietetty. Tämän pohjalta saa täyden kuvan siitä, miten on aikaansa netissä viettänyt ja pystyy tekemään parannuksia sen pohjalta. Netinkäyttösopimuksen voi käydä tulostamassa osoitteesta:

www.paihdelinkki.fi/testaa/netinkayttosopimus.htm ja

nettipäiväkirjaa voi pitää osoitteessa:

www.paihdelinkki.fi/testaa/netinkayttopaivakirja.html. Lisäksi päihdelinkin sivuilta löytyy keskustelufoorumi ja anonyymi web-neuvontapalvelu, josta voi hakea apua riippuvuuteen.

Lasten nettiriippuvuuden hoitoon voi soveltaa edellä mainittuja keinoja. Netinkäytöstä kannattaa keskustella ja sopia yhteiset pelisäännöt. Hyvänä keinona on netinkäyttösopimus. Lisäapuna vanhemmat voivat käyttää erilaisia esto-ohjelmia, sekä ulkoisia palomureja, joilla voidaan estää pääsy internetiin tiettyihin aikoihin. Tällainen ohjelma on esimerkiksi Nettipausi, www.nettipausi.net.

Miten nettiriippuvuutta voisi ennaltaehkäistä? Onko se ylipäätään mahdollista? Voisiko kouluissa ottaa nettiriippuvuudesta kertomisen osaksi opetusohjelmaa? Mikäli koulussa ja kotonakin kerrottaisiin lapsille internetin käytöstä ja pyrittäisiin rajoittamaan sen käyttöä sopivasti, voitaisiin kenties välttää jatkossa nettiriippuvuutta.

Kuten edellä mainittiin, yksi suurimpia nettiriippuvuutta aiheuttavia tekijöitä ovat keskustelupalstat (chat, IRC, keskusteluryhmät jne.). Näiden liiallinen käyttö saattaa aiheuttaa ihmisten pelkoa ja sitä, ettei osaa enää ”oikeassa elämässä” tutustua toisiin ihmisiin.

Jos internetin käyttöä rajoitettaisiin, lasten sosiaalinen elämä pysyisi suurimmaksi osaksi internetin ulkopuolella. Seuraavassa luvussa on tarkemmin keinoja, joiden avulla internetin käyttöä voi valvoa ja tarvittaessa estää.

6 Internetin käytön rajoittaminen

Edellisissä luvuissa kerrotut asiat saattavat tuntua vanhempien mielestä pelottavilta. Missä lapset oikein viettävätkään aikaansa ja mitä vaikutuksia sillä heihin on? Tätä seikkaa on hyvä miettiä, mutta yliholhoavaksi ei silti kannata muuttua. Internet ei ole ”paha peikko”, jonka käyttö pitäisi kieltää. Lähes kaikki edellä kerrotut kohteet eivät sinällään ole haitallisia, kunhan vain niiden käyttöön sovitaan yhteiset pelisäännöt. Vanhempien tulisi kertoa lapsilleen internetistä ja siitä, miten siellä käytäydytään. Vanhempien on yhdessä lastensa kanssa sovittava internetin käyttöajasta ja soveliaista sivustoista.

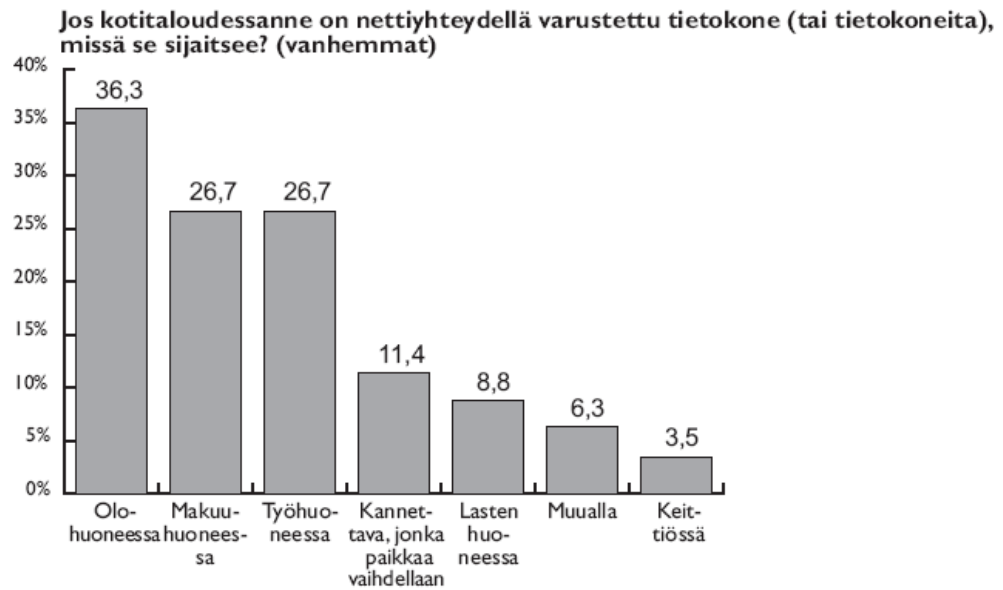
Mannerheimin lastensuojeluliiton sivuilta löytyy monia hyviä huoneentauluja muistutukseksi. Huoneentaulut voi käydä tulostamassa osoitteesta:

<http://jkk.mll.fi/huoneentaulut.php?dir=/huoneentaulut>. Suositeltavia ovat medianhallinnan muistilista, tietokoneenkäyttösopimus, minä ja internet sekä minä ja lapseni internetin käyttö. Vaikka näitä kaikkia ei tulostaisikaan, niihin kannattaa silti tutustua huolella. Niissä on hyviä vinkkejä vanhemmille, miten suhtautua lasten internetin käyttöön. Edellä mainitut huoneentaulut ovat hyvä perusta valvonnalle.

6.1 Valvonta

Internetin käytöstä on syytä keskustella lasten kanssa ja olla kiinnostunut hänen nettiystävistään niin kuin muutenkin lapsen menoista ja tavallisista ystävistä. Keskustelkaa kaikessa rauhassa internetin hyvistä puolista ja kaikesta hauskasta, jota sieltä on tullut vastaan. Opasta myös lastasi siitä, miten hänen tulisi toimia, jos hän sattuu kohtaamaan jotain itseään pelottavaa tai askarruttavaa. Tietokone kannattaa sijoittaa jonnekin perheen yhteiseen tilaan, johon itselläsi on näköyhteys. Näin pystyy samalla keskustelemaan lapsen kanssa internetistä ja valvomaan sen käyttöä. (Vinkkejä netin... n.d.)

Pelastakaa lapset ry:n tekemän lapsenääni 2006 – netti liittää lapset toisiinsa -tutkimuksen mukaan tietokone on sijoitettu seuraavalla tavalla kodeissa (Kuva 5).

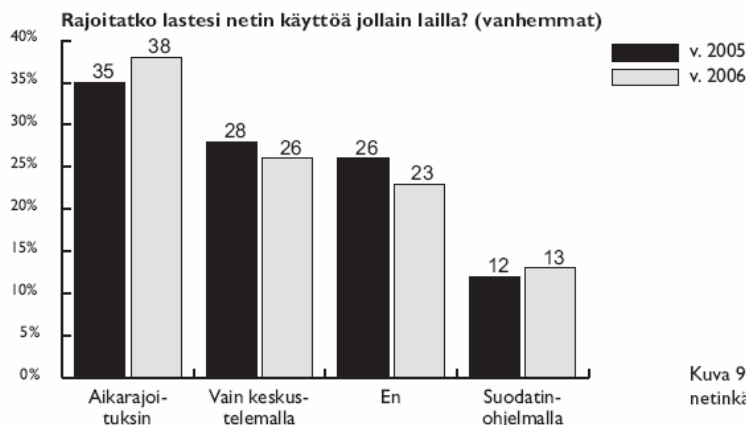

Kuva 17. Nettikoneen sijainti lapsiperheessä.

Kuva 5. Tietokoneen sijoittaminen kodeissa (Pelastakaa Lapset Ry, 2006b).

Vanhempien tulisi myös itse opetella käyttämään internetiä. Tällöin on helpompi hahmottaa internetin kuviot ja pystyy paremmin määrittelemään, millä sivustoilla lapsi voi aikaansa viettää. Internetiä on hyvä käyttää yhdessä. Näin voi samalla opettaa lapselle sen käyttöä ja opettaa kriittisyyttä internetistä löytyviä asioita kohtaan. (Vinkkejä netin... n.d.)

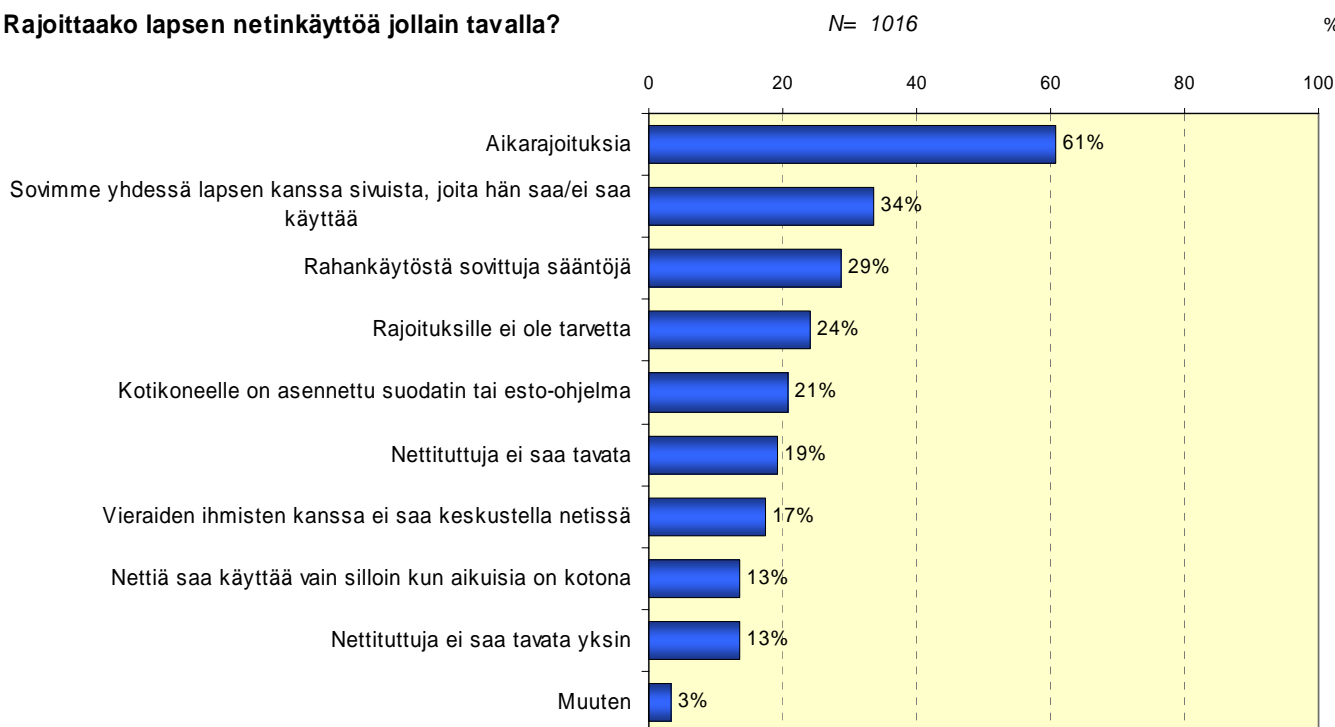
Pelastakaa lapset Ry:n tekemän Lapsen ääni 2006b tutkimuksessa käsiteltiin myös eri valvontakeinoja. Tutkimuksesta (Kuva 6) käy ilmi, että suosituin rajoituskeino on aikarajoitukset. Vuonna 2006 aikarajoitukset ovat edelleen olleet suosituin käyttökeino. Suodatinohjelmia ei juuri ole käytetty, vaikkakin niiden käyttö on nousut hieman edellisestä vuodesta.

Kuva 6. Netinkäytön rajoitus 2005-2006 (Pelastakaa Lapset Ry, 2006b).

Samoin Mannerheimin Lastensuojeluliiton tutkimuksen mukaan aikarajoitukset ovat käytetyimmät. Tutkimuksesta käy myös ilmi, muita keinoja rajoittaa lasten internetin käyttöä. Kuvassa 7 käy ilmi kyselyn tulokset.

Rajoittaako lapsen netinkäyttöä jollain tavalla?

Kuva 7. Internetin käytön rajoitukset (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2006b).

Mikä sitten on sopiva aika päivässä viettää netissä? Tähän ei ole annettu vielä mitään suoranaista aikamäärää, joten sen voi jokai-

nen perhe sopia itse. Suosituksena voisi kuitenkin pitää, varsinkin nuorilla lapsilla, yhtä tuntia päivässä.

6.2 Esto-ohjelmat

Tässä alaluvussa kerrotaan erilaisista esto-ohjelmista, joilla voi estää pääsyn tietyille sivustoille. Esto-ohjelmat voidaan asentaa toimimaan lapsilta piilossa, mutta toivottavampaa on kertoa heille siitä suoraan. Näin vanhemman ja lapsen luottamus säilyy. (Hyvä tietää... n.d.)

Aivan kuin ulkona leikittäessä, turvallisin alue on aidattu puisto, jonka vanhemmat ovat tarkastaneet lapselle turvallisiksi. Samoin internet-selaimen voi laittaa toimimaan siten, ettei lapsi pääse epätoivotuille sivustoille, vaan pysyy vain tarkastetuissa sivustoissa. (Aidattu puutarha n.d.)

Helpoiten valvonta onnistuu tekemällä lapselle tietokoneeseen oma käyttäjätili (Windows XP -käyttöjärjestelmä). Käyttäjätilissä tehdään lapselle omat hallintaoikeudet, joissa määritellään mitä tiedostoja, ohjelmia ja www-sivuja voidaan käyttää. Internet-selaimen tehdään valmiiksi lista verkkosivusta, jotka ovat lapselle sallittuja. Näin ollen jos lapsi haluaa päästä jollekin listan ulkopuoliselle sivustolle, on hänen ensin pyydettävä vanhempiaan lisäämään sivusto listalle. Samat suojaukset voidaan myös tehdä pikaviestiohjelmille ja sähköpostille. (Lapselle oma... n.d.)

Jos omaa käyttäjätiliä ei voi tai osaa tehdä voi lapselle tehdä kirjanmerkkeihin oman kansion, johon lisätään kaikki lapselle sallitut sivustot. Tällöin lapsen pitää itse pysyä vain sallituissa sivuissa, eikä eksyä muille sivuille. (Lapselle oma... n.d.)

Useimmilla internet-operaattoreilla on myös osana omaa tietoturvapaketiaan tarjolla lapsilukko. Lapsilukon avulla voidaan seurata lapsen internetin käyttöä ja estää pääsy epätoivotuille sivuille. Epätoivotuja sivustoja ovat mm. uhkapelejä, huumeita, aseita sekä aikuisviihdettä käsittelevät sivut. Vanhemmat voivat itse määritellä, mitkä sivut ovat heidän mielestään lapsille vahingolliset tai mitkä sivustot ovat sallittuja ja lisätä ne listaan. Lapsilukon saatavuuden voi tarkistaa omalta internet-operaattoriltaan.

Erillisiä esto-ohjelmia, joita on suunniteltu varta vasten lasten suojelua varten on myös olemassa. Ilmainen, tosin englanninkielinen, vaihtoehto on [K9 Web Protection](#). Tämä ohjelma oli alunperin suunniteltu yritysten käyttöön, mutta sittemmin on annettu maksuton versio kotikäyttöön.

[Block!](#) on maksullinen, mutta suomenkielinen esto-ohjelma. Tämän saa kuukaudeksi maksutta kokeiltavaksi, jonka jälkeen siitä on joko luovuttava tai ostettava lisenssi.

F-secure Internet Security 2006 ja Norton Internet Security 2006 ohjelmilla on myös omat ”lapsilukkonsa” osana tietoturvakettiin.

Mikä näistä sitten on paras? Tämä selviää vain kokeilemalla.

Esto-ohjelmien käytöstä tulee muistaa, etteivät ne ole täydellisiä eikä niihin voi sataprosenttisesti luottaa. Ne voivat estää pääsyn aivan harmittomille sivuille tai sitten päästää läpi joillekin epätoivotuille sivuille. Lisäksi lapset saattavat löytää keinon kiertää eri esto-ohjelmat. Parhaiten esto-ohjelmat sopivat perheen pienimmille lapsille, jotka voivat helpommin eksyä epätoivotuille sivuille. (Hyvä tietää... n.d.)

Paras keino on kuitenkin keskustella lasten kanssa internetin käytöstä ja sopia yhteiset pelisäännöt internetin käyttöön. Jos lapsi noudattaa yhteisesti sovittuja sääntöjä internetin käytöstä, lapsi ei silloin eksy niin helposti epätoivotuille sivustoille.

6.3 Näkemyksiä valvonnan ja esto-ohjelmien käytöstä

Kulttuuriministeri Tanja Saarela on jo ehdottanut, että kouluihin ja kirjastoihin asennettaisiin tietokoneille esto-ohjelmat suojelemaan lapsia joutumasta törkysivuille (Saarela, 2005).

Esto-ohjelmien käyttö jakaa mielipiteitä puolesta ja vastaan. Monien mielestä mediakasvatus tuo paremmat tulokset kuin esto-ohjelmat. Esto-ohjelmat eivät ole sataprosenttisen varmoja ja ne estävät pääsyn joillekin sallituille sivustoille. Jos lapset opetetaan käyttämään nettiä oikein jo nuorena, ei esto-ohjelmille pitäisi olla käyttöä. Tämä pitää tietenkin paikkansa. Tämä voi tosin toimia vain kotiloissa. Julkisissa tiloissa, kuten esim. kirjastoissa, on eri esto-ohjelmien käyttöönotto hankalampaa, koska se estää silloin aikuistenkin internetin täysipainoisen selailun.

Esto-ohjelmien käyttö voi olla hyväksikin, mutta mitä sitten jos lasta on nuorempa peloteltu ja vaikka kokonaan estetty internetin käyttö. Kuinka tämä lapsi silloin osaa vanhempana toimia tietoyhteiskunnassa, jossa internet on keskeinen työkalu.

7 Yhteenveto

Internet ei ole enää vain muutamien ihmisten ulottuvilla, vaan se on nykypäivää meille jokaiselle. Siinä missä vanhemmat sukupolvet ovat viettäneet lapsuutensa ilman nykypäivän teknologian ihmeitä, ovat nykypäivän lapset syntyneet tietoyhteiskuntaan, jossa pääsy internetiin on vain muutaman klikkauksen päässä.

Vaikka edellä onkin kerrottu monista mahdollisista uhista joita internetistä voi löytyä, on internet kuitenkin suuremmaksi osaksi hyödyllinen.

Internet on hyvä tietolähde. Eri hakukoneiden avulla löytää helposti ja nopeasti tarvitsemansa tiedon. Suomessa suosituimmat hakukoneet ovat Google, MSN ja Yahoo! (Hakukoneiden markkinaosuudet... 2006). Lapsille on kehitetty omia hakukoneita. Tosin lapsille suunnattuja hakukoneita ei vielä toistaiseksi ole suomenkielisinä. Esimerkkinä lapsille suunnatusta hakukoneesta on Quintura for Kids. Hakukoneiden avulla on helppoa löytää tietoa itseä askarruttaviin asioihin tai apua koulutyöhön. Lähdekritiikki kannattaa silti aina huomioida.

Eri iltapäivälehdillä ja sanomalehdillä on omat verkkolehtensä, joita voi lukea internetistä. Osa näistä vaatii kuitenkin rekisteröitymisen tai on maksullinen. Uutisia voi lukea myös eri televisio-kanavien www-sivuilta.

Internet on myös hyvä yhteydenpitoväline. Erilaisten chat:ien, keskustelufoorumien, IRC:n, Messengerin yms. avulla on helppoa ja nopeaa pitää yhteyttä ystäviinsä. Näin voivat puhelinlaskutkin pienentyä.

Opiskelu on myös mahdollista verkon välityksellä. Opiskelu on muutoin samankaltaista kuin koulunpenkilläkin, paitsi että oppilaan ei tarvitse poistua kotoaan. Verkosta löytyvän oppimateriaalin avulla opiskelija tutustuu aiheeseen ja tekee tarvittavat tehtävät. Tehtävät voidaan palauttaa takaisin verkkoon jossa verkkokurssin opettaja arvostelee ne.

Omia asioitaan voi myös hoitaa internetin välityksellä. Riippuen tietenkin lapsen iästä, voidaan esimerkiksi käyttää eri verkkokauppoja, joiden kautta on helppoa tilata eri tuotteita. Lapsille kannattaa kuitenkin painottaa, että internet-tilauksiin pitää pyytää vanhemmilta lupa.

Internet onkin tuonut uusia mahdollisuuksia ja uhkia, joita lasten olisi osattava välttää. Vanhempien tulisikin kiinnittää huomiota

lastensa internetin käyttöön. Internet tuli vanhemmille uutuutena, mutta lapsille internet on päivänselvä asia, joka on aina ollut olemassa. Ehkä juuri tästä uutuudesta johtuen vanhemmat eivät ole itse internetiin niinkään perehtyneet ja vasta nyt huomanneet, internetin kasvatukselliset puolet.

Tämän oppaan tarkoituksena on ollut herättää mielenkiintoa ja tietoisuutta internetin eri puolista. Internet on kuitenkin niin laaja aihealue, ettei sitä tässä opinnäytetyössä voida käsitellä kokonaan.

Opas on myös internetissä, osoitteessa www.lapsetjainternet.net. Sivuilla on samat tiedot kuin tässä opinnäytetyössäkin. Lisäksi sivustolla on flash-peli, jolla voidaan testata opittua tietoa. Sivujen rakenne on kuvattu liitteessä 2.

Työssä on ilmennyt, että lapset pitävät suosituimpana internetin käyttötapanaan yhteydenpitoa muiden ihmisten kanssa. Internetin välityksellä voi saada uusia ystäviä, mikä on tietenkin vain hyvä asia, mutta valitettavasti joukossa saattaa olla muutamia, joiden tarkoitusperät eivät ole samat kuin lapsen. Näistä vaaroista vanhempien on hyvä informoida lapsiaan. Tässä opinnäytetyössä annettujen ohjeiden mukaisesti tämän pitäisi olla helpompaa. Liitteessä 3 on aiheeseen liittyen hyviä internet-sivustoja, joihin vanhemmat voivat tutustua.

Lähteet

Aidattu puutarha n.d.. Tietoturvakoulu. [online] [viitattu 13.1.2007] www.tietoturvakoulu.fi/v_suojaa_2_aidattu.htm

Ahjoniemi, Heidi & Peltoniemi, Teuvo 2006. 421
Nettiriippuvuuden hoito. [online] [viitattu 31.12.2006]
www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/421-nettiriippuvuuden-hoito

Hakukoneiden markkinaosuudet Suomessa 2006. [online] [viitattu 24.3.2007] www.hakukoneoptimointia.com/hakukone-uutisia/hakukoneiden-markkinaosuudet-suomessa-2.html

HS = Helsingin sanomat 5.10.2004. Selvitys: Opinto-vilppi yleistä tietotekniikan avulla.

Hintikka, Kari A, Kaartinen, Petrus & Lepistö Mika 2000.
Internetin Käyttäjän opas 2000. Helsinki: Oy Edita Ab.

Hyvä tietää ennen kuin hankit esto-ohjelman n.d.. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Viisaasti verkossa. [online] [viitattu 13.1.2007]
http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/tekniikka_estot.php

IRC-opas, pitkä oppimäärä n.d.. IRC-Galleria. [online] [viitattu 4.10.2006] www.irc-galleria.net/irc-opas.html

Karhu, Tuomas 2005. Ohjelmat hyötykäyttöön. Kodin ohjelmisto-opas. Jyväskylä: Docendo Finland Oy

Kauppila, Riitta 2006. Nettikiusaaminen ja muita lasten huonoja verkkotapoja. Esitelmä. Uimarengas mediatulvaan – kirjastosta, Tampereen kaupunginkirjasto 16.10.2006. Tampere

Korhonen, Johanna 2003. Iloa internetistä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Kuvaboxista usein kysyttyä n.d.. Kuvaboksi. [online] [viitattu 14.10.2006] www.kuvaboksi.fi/faq.html

Lahtonen, Tommi & Ollitervo, Annukka n.d.. Mikä ihmeen IRC?. [online] [viitattu 21.4.2007] www.irkki.org/irc/

Laki koskee myös nettiä n.d.. Tietoturvakoulu. [online] [viitattu 11.2.2007] www.tietoturvakoulu.fi/ope_kaytos.htm#

Lapselle oma käyttäjätili tietokoneeseen n.d.. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [online] [viitattu 1.1.2007]
http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/tekniikka_puutarha.php

Levine, John R. 2000. Internet Secrets 2nd Edition. Foster City: IDG Books Worldwide.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006b. Lasten vanhempien nettitietoisuus 2006. [online] [viitattu 31.3.2007]
<http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/files/MLL%20Vanhempien%20nettitietoisuus.ppt>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Nuortennetti 2006a. Mitä nettikiusaaminen on? [online] [viitattu 17.10.2006]
www.nuortennetti.fi/nettiturvallisuus_tieto_22.php

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007b. Netiketit uudistuivat. [online] [viitattu 11.2.2007]
http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/netiketti_nuoret.php

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007c. Nuorten netiketti - muista omat oikeutesi internetissä. [online] [viitattu 11.2.2007]
http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/netiketti_nuoret.php

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007a. Vanhemmat vasta heräilemässä nettitietoisuuteen. [online] [viitattu 31.3.2007]
www.mll.fi/?x20737=1625129

Mikä ii2 on? n.d. ii2 Media Oy. [online] [viitattu 4.2.2007]
www.ii2.org/info/fi/vanhemmille.php

MMROGP 2006. Wikipedia. [online] [viitattu 10.12.2006]
<http://fi.wikipedia.org/wiki/MMORPG>

Mäkinen, Olli 2006. Internet ja etiikka. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Netiketti – Netin käytösopas: Laki ja internet n.d.. [online] [viitattu 28.3.2007]
www.pelastakaalapset.fi/nettivihje/Laki_ja_internet_05022007.pdf

Paakkanen, Mikko 2006. Helsingin poliisin tutkimuksissa löytyi satoja lasten hyväksikäyttöjä. Helsingin Sanomat 28.9.2006, A 12.

Parantainen, Pekka 2006. Nettirakastetun puukottajaa syytetään murhan yrityksestä. Aamulehti 16.9.2006, A 9.

Pelastakaa Lapset Ry 2006a. Lapsen ääni 2006: Netti liittää lapset toisiinsa. [online] [viitattu 17.10.2006]
www.pelastakaalapset.fi/nettivihje/lapsenaani2006/16-17.pdf

Pelastakaa Lapset Ry 2006b. Lapsen ääni 2006: Netti liittää lapset toisiinsa. [online] [viitattu 20.1.2007]
www.pelastakaalapset.fi/nettivihje/lapsenaani2006/Lapsen_aani2006.pdf

Peltoniemi, Tauno 2006. 413 Nettiriippuvuus. [online] [viitattu 31.12.2006] www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/413-nettiriippuvuus

Peltoniemi, Tauno 2004. 413 Nettiriippuvuus Suomessa. [online] [viitattu 11.12.2006] www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/413-nettiriippuvuus-suomessa

Plagiointi ja vilppi n.d.. Helsingin yliopisto. [online] [viitattu 4.3.2007] www.valt.helsinki.fi/blogs/opas/plagiointi.htm

Pokeri.TV 2006. Nettipokeri. [online] [viitattu 26.11.2006] www.pokeri.tv/nettipokeri.html

Päihdelinkki n.d.. Testit – Nettiriippuvuustesti (IAT). [online] [viitattu 31.12.2006] www.paihdelinkki.fi/testaa/netinkaytto.

Roolipelien tyypit 2006. Wikipedia. [online] [viitattu 10.12.2006] <http://fi.wikipedia.org/wiki/Roolipeli>

Rikoslaki 9.6.2000/531

Saarela, Tanja 2005. Vahdi nettiä. [online] [viitattu 14.1.2007] www2.eduskunta.fi/fakta/edustaja/569/index.html

STT 2006. Internetissä herjanneelle sakkoja. Helsingin Sanomat 21.12.2005

Sulake Corporation ltd n.d.. Opas vanhemmille. [online] [viitattu 31.3.2007] www.habbo.fi/help/parents_guide.html

Sulake Corporation ltd 2006. Teenagers around the world are selective in their media use habits. [online] [viitattu 4.2.2007] www.sulake.com/pressroom_releases_19102006.html

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404

Tekijänoikeuden perusteita n.d.. Opetusministeriö. [online] [viitattu 11.2.2007]
www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeuden_perusteita/?lang=fi

Tietoa IRC-Galleriasta käyttäjien vanhemmille n.d.. IRC-Galleria. [online] [viitattu 14.10.2006] www.irc-galleria.net/parentsinfo.php

Vinkkejä netin yhteiseen käyttöön n.d.. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [online] [viitattu 1.1.2007]
http://jkk.mll.fi/lapsetjamedia/saannot_yhteinen.php

VIP-ominaisuudet. IRC-Galleria n.d.. [online][viitattu 4.2.2007]
www.irc-galleria.net/VIP.php

VIP-ominaisuuksien tilaaminen n.d.. IRC-Galleria. [online] [viitattu 4.2.2007] www.irc-galleria.net/VIP-order.php?page=intro

What is Runescape? 2006. Jagex Ltd. [online] [viitattu 10.12.2006] www.runescape.com/

What is WoW? 2006. Blizzard Entertainment. [online] [viitattu 10.12.2006] www.worldofwarcraft.com/info/basics/guide.html

WSOY Web facta n.d.. Tietosanakirja [online] [viitattu 20.6.2006]
www.webfacta.com/index.asp?id=0

Liitteet

1 (2)

Liite 1: Flash-pelin rakenne

Pelissä on kymmenen kysymystä liittyen opinnäytetyöni keskeisiin aiheisiin. Pelin tarkoituksena on testata lukijan tietoja. Pelissä edetään vastaamalla oikein kysymyksiin. Pelissä myös selitetään oikeat ja väärät vastaukset. Peli on tehty Macromedia Flash 8 ohjelmalla. Toimiakseen oikein, peli vaatii uusimman flash player:in.

Kysymykset:

- 1) Kuinka paljon lapset viettävät keskimäärin aikaansa netissä viikossa?
 - a) 15 – 20 tuntia
 - b) 5 – 10 tuntia
 - c) 18 – 24 tuntia

Oikea vastaus: b.

- 2) Saako valokuvan julkaista internetissä ilman kaikkien kuvassa esiintyvien henkilöiden lupaa?
 - a) kyllä
 - b) en tiedä
 - c) ei

Oikea vastaus: c.

- 3) Nuorten lasten suosiossa oleva chat on?
 - a) Kibbo Park
 - b) Keppi Hall
 - c) Habbo Hotelli

Oikea vastaus: c.

- 4) Netiketti on:
 - a) internetin käyttäytymissäännöt
 - b) internetissä pelattava peli
 - c) internetin kautta ostettava pääsylippu

Oikea vastaus: a.

jatkuu...

- 5) Lapsesi haluaa tavata internetin keskustelupalstalla tapaamansa henkilön. Miten reagoit?
- a) annan matkarahat ja toivotan hyvää matkaa
 - b) kiellän jyrkästi
 - c) suostun pitkin hampain, mutta vaadin päästä mukaan tapaamiseen ja että tapaaminen on julkisella paikalla

Oikea vastaus: b ja c.

- 6) Internetin keskustelupalstoilla on hyvä kertoa itsestään:
- a) nimensä ja osoitteensa
 - b) kertoa harrastuksistaan
 - c) kertoa käyttäjätunnuksensa ja salasananansa

Oikea vastaus: b.

- 7) Mitä mesellä tehdään?
- a) käsitellään kuvia
 - b) lähetetään pikaviestejä
 - c) kirjoitetaan sähköposteja

Oikea vastaus: b.

- 8) Voidaanko lastasi kiusata myös internetin kautta?
- a) kyllä
 - b) en tiedä
 - c) ei

Oikea vastaus: a.

- 9) Milloin voi todeta olevansa nettiriippuvainen?
- a) kun viettää netissä enintään kaksi tuntia päivässä
 - b) kun netin käyttö on hallitsematonta ja pakonomaista ja haittaa muuta elämää
 - c) internetistä ei voi tulla riippuvaiseksi

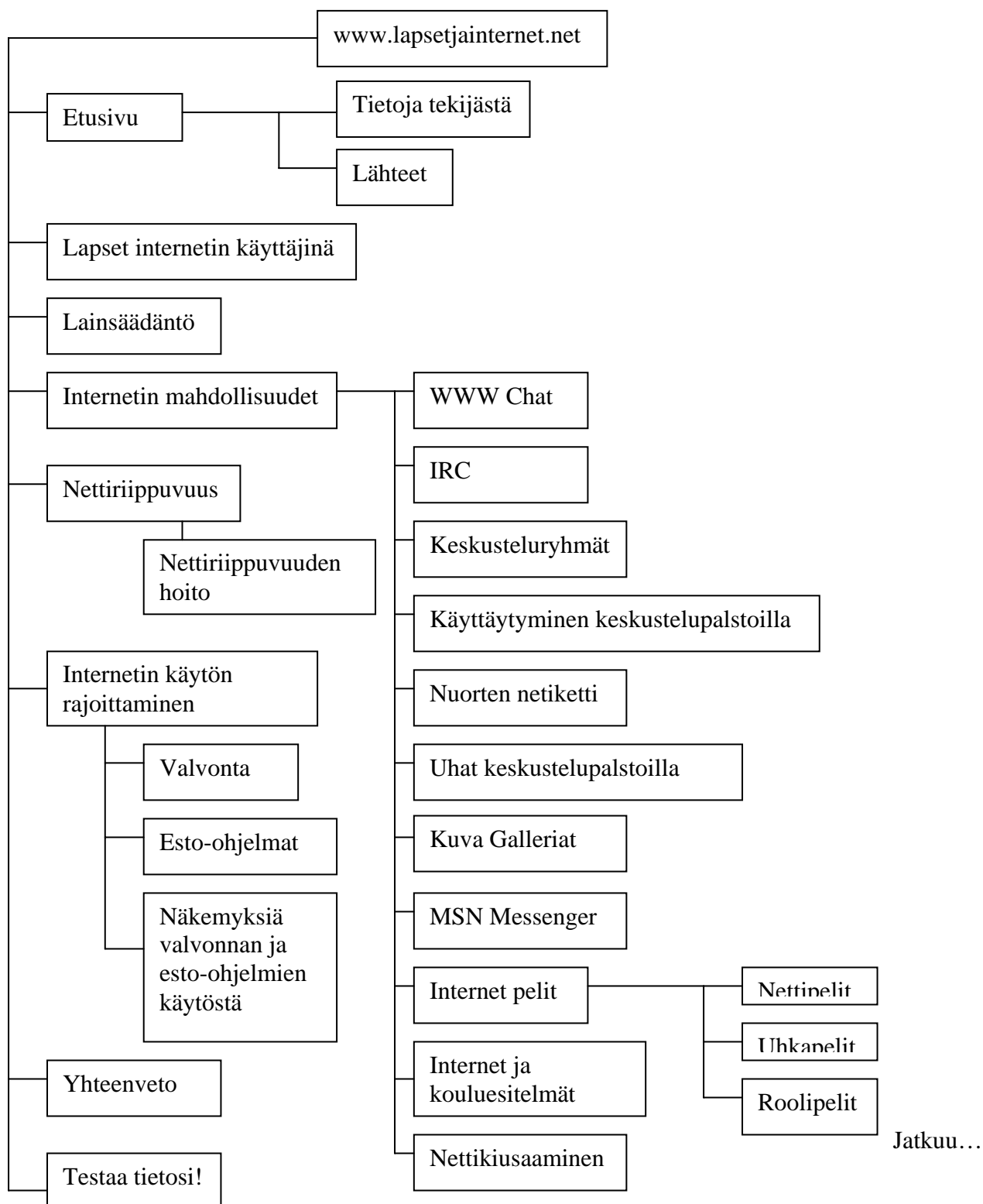
Oikea vastaus: b.

- 10) Tietokone kannattaa sijoittaa kodissa:
- a) olohuoneeseen
 - b) keittiöön
 - c) lapsen omaan huoneeseen

Oikea vastaus: a.

Liite 2: Internet sivuston rakenne

Internet sivut on toteutettu Macromedia Dreamweaver ohjelmalla. Sisältö www-sivuilla on sama, kuin tällä opinnäytetyöllä. Lisäksi sivujen asemointi on toteutettu täysin css-tyylitiedostojen avulla. Varmistin myös, että sivut ovat validit.

Sivut on testattu Internet Explorer 6.0 ja 7.0, Mozilla Firefox 1.0.7 ja 2.0.0.3 ja Opera 9.20 selaimilla. Koska flash-peli on toteutettu uusimmalla Macromedia Flash –ohjelmalla, tarvitsee se uusimman flash player:in toimiakseen.

Liite 3: Suositeltavia internet sivustoja

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on toteuttanut tutkimuksen liittyen kuvagallerioihin, johon vanhempien on hyvä tutustua. Tutkimuksessa käy ilmi lasten kuvagallerioiden käyttö, sekä vanhempien tuntemus asiasta. Tutkimukseen voi tutustua osoitteessa: <http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/galleriakysely.php> kohdasta lataa koko raportti.

Muita hyviä sivustoja vanhemmille tutustuttavaksi ovat:

- www.pelastakalapset.fi/nettivilje/index.php
- www.nuortennetti.fi/
- <http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/viisaastiverkossa.php>
- www.tietoturvakoulu.fi/